

Овај ЛИСТ нема цену

Геоградски БЛИСТ Географски

Часопис студената Географије

Број 008 Година ММХVIII

Бајка у срцу Алпа

Амфитеатар у природи
ПЛАНИНЕ МЕ ЗОВУ

Будућност Лазареваца - шта нас чека када копови утихну

Сећање на професора Душана Дукића

светски путници
БАЛТИЧКЕ ПРИЧЕ

ВЕТЕРАН РАТА -
ВЕЛИКО РАТНО ОСТРВО

ШТА ИМА У БАЈИНОЈ
БАШТИ?
БАШТА ФЕСТ!

У овом броју:

ЈАПАНСКИ БРАЗИЛЦИ ИЛИ БРАЗИЛСКИ
ЈАПАНЦИ

Драги наши,

Пред вама је нови дугооо очекивани број БГ листа. Како смо и обећали, настављамо са старим/новим рубрикама, причама, актуелностима и догоровштинама из света географа.

Ако сте сумњали да ћете нас и овог семестра читати, грдно сте се преварили! Да је од претходног броја дошло до малог застоја, признајемо. Негде је мало запело. Што би се рекло у нашем народу „Обећање лудом радовање“. Но, занемаримо све немиле догађаје, надамо се да их у будућности неће бити (или бар не оволико). Јер, да, као што сте могли приметити, врло смо упорни, да не кажемо досадни, и планирамо да наставимо са традицијом.

На крају се захваљујемо свима који су се одазвали и допринели да овај број изађе, ништа мање и онима који то нису...

До следећег читања,
Ваше уредништво

Импресум

Главни уредник:

Марко Ланговић

Издавач:

Универзитет у Београду
Географски факултет

Штампа: ПЛАНЕТА ПРИНТ

Тираж: 500

Редакција:

Војислав Дећански

Ивана Ђорђевић

Даница Ђуркин

Милица Сучевић

Теодора Поповић

Сарадници:

Магдалена Рајић

Милица Росић

Марко Петровић

Алекса Крчум

Тања Јанковић

Марко Јовановић

Технички уредник:

Ратомир Веселиновић

Адреса редакције:

Студентски трг 3/III
email: beogeolist@gmail.com
FB: BG list

САДРЖАЈ

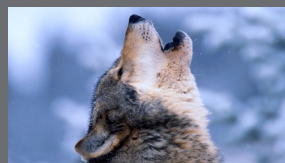

ПРОФ. ДР ДУШАН ДУКИЋ

4

8

БАЈКА У СРЦУ АЛПА

ПОВРАТАК ВУКА

12

14

СВЕТСКИ ПУТНИЦИ - БАЛТИЧКЕ ПРИЧЕ

АМФИТЕАТАР У ПРИРОДИ -
ПЛАНИНЕ МЕ ЗОВУ

20

23

СТРАНЦИ У НАШОЈ СРУЦИ
СТЕФАН СИМОНОВИЋ

БОЦВАНА - ЗЕМЉА СРДАЧНИХ ЉУДИ,
ДИЈАМАНАТА И МАЛИХ ПОРЕЗА

40

ВОЈНО-ГЕОГРАФСКИ ИНСТИТУТ МОСТ ГЕОГРАФИЈЕ И ВОЈСКЕ

Пише: Војислав Деђански

У новом броју вашег и нашег БГ листа представићемо Војно-географски институт, Институцију која је веома блиско повезана са Географским факултетом. Ова угледна институција основана је 1876. године и представља геодетску и картографску институцију Војске Србије. Њене производе користе војне и цивилне институције. Основна мисија и циљ ВГИ-ја је геодетски премер државне територије, картирање и израда геотопографских материјала за потребе Војске Србије и Министарства одбране. Основни задаци Института су геодетски премер, аерофото снимање, фотограметријски премер, картографска обрада, штампање карата, истраживање и развој, складиштење карата и обука.

Војно-географски институт је једна од институција са веома дугом традицијом. Налазио се у саставу војске Краљевине Србије, Краљевине Југославије, а био је и део Југословенске народне армије. Данас је саставни и неизоставни део Војске Србије. Веома је важно истаћи одличну сарадњу коју институт има са Географским

факултетом. Многи запослени са института су успешно завршили своје постдипломске студије на нашем факултету. У исто време, многи студенти основних студија Географског факултета имали су прилику да посете Институт и упознају се са његовом активношћу.

Институт се током година суочавао са мноштво различитих изазова. Једна је од првих војних институција у свету која је ушла у процес аутоматизације још 1989. године, али због познатог стања на Балкану она тада није до краја извршена већ тек након завршетка санкција и ратног стања. Данас, у свом производном програму институт нуди различите врсте услуга

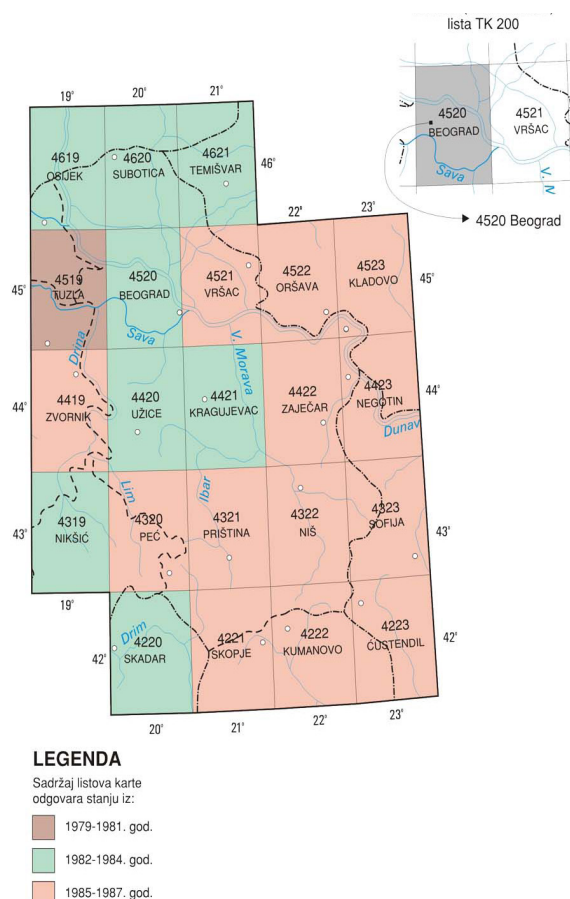
војном и цивилном сектору.

Институт врши континуирани аерофотограметријски премер државне територије новом дигиталном технолошком линијом из ваздуха, односно авионом Piper Seneca V и дигиталном аерофотограметријском камером Leica ADS80. У поступку фотограметријског прикупљања података, користе се технологије дигиталне фотограметријске реституције и даљинске детекције. Затим се врши картографска обрада и на основу ње настају: топографске карте, прегледне топографске карте, географске карте, тематске карте и специјалне карте. На крају,

карте одлазе у фазу штампе. Штампање карата обавља се на самом институту. Битно је још истаћи да је институт и научна институција тако да учествује и у бројним истраживањима у сарадњи са другим научним институцијама.

Војно-географски институт израђује и штампа карте од размера 1:25 000 до 1:1 500 000. Све ове карте преведене су и у дигиталну форму. Што је размер ситнији, број листова карте је мањи. Тако нпр. цела површина Србије стаје на 732 листа размера 1:25 000, 203 листа размера 1:50 000, 61 лист размера 1:100 000 или на само један лист географске карте размера 1:1 500 000.

На Војногеографском институту се такође могу пронаћи и тематске карте. Реч је о саобраћајним, етничким и геолошким картама и картама водних објеката у размери 1:50 000. Једине карте које нису доступне јавности су карте војних објеката које користи Војска Србије.

Наредни задаци које институт очекује у будућности су: израда топографских карата ТК 50, ТК 100 на основу ТК 25, затим увођење новог система за снимање из ваздуха, као и унапређење ГИС подршке јединицама Војске Србије. Да би се све ово постигло, неопходна је геопросторна база података. У њој се налази комплетан садржај ТК 25, ТК 50, ТК 100 и ТК 250. Она такође садржи векторске податке, растерске податке, алфанумеричке податке, тополошку структуру, називе. Она је дизајнирана тако да подржава све процесе

израде карте, све софтверске и хардверске компоненте, све војне и цивилне кориснике. Она је такође и основа за испоруку штампаних и дигиталних производа који се дистрибуирају корисницима у виду карата, планова, извештаја, приказа, различитих формата дигиталних података, као и у форми реплике целокупне или дела базе података. Геопросторна база података подразумева један модел података за све листове. Подаци се односе на целокупан простор картирања, и садрже све елементе приказа од хидрографије до путева итд.

Из свега претходно наведеног, може се видети да је Војно-географски институт једна од најважнијих институција која се бави премером и картирањем Републике Србије, дистрибуирањем карата, научним истраживањем као и обуком нових кадрова за потребе Војске Србије.

Пише: Ненад Живковић

ПРОФ. ДР ДУШАН ДУКИЋ

Проф. др Душан Дукић је рођен 20. јула 1923. године у свештеничкој породици у шумадијском селу Моравци, општина Љиг. Матурирао је у угледној Државној Другој мушкој реалној гимназији у Београду 1941. године. Дипломирао је на географској групи Природно математичког факултета 14. фебруара 1950. године на крају VII семестра (по одобрењу Ректората), са средњом оценом 9,92 и оценом 10 на дипломском испиту. Тема дипломског рада је била „Водостање на Ибру“. Прегледао га је и оценио академик Петар С. Јовановић, који у образложењу оцене истиче: „Кандидат је добро поставио проблем и правилно га схватио. Он познаје методе за решавање овог проблема и правилно их примењује. Искористио је све постојеће податке и добро их средио. Исто тако је искористио и постојећу литературу која је са овим питањем у вези. Сав чињенички материјал је правилно тумачио и због тога су му резултати нови и у основи представљају оригинални научни прилог. Нарочито се истичу изврсни графички прилози.

Треба да се нагласи да је ово први хидролошки рад на географској катедри и да он отвара пут за даља проучавања хидролошких проблема код нас“.

Тако оцењен Дукићев дипломски рад је касније, са допуном о густини речне мреже у сливу Ибра, објављен у књизи Зборника радова Географског института САН 1951. године. То му је дало подстрек да настави даље проучавање наших река, на које га је усмерио академик Петар Јовановић, тадашњи управник (и оснивач) Географског института САН у којем је Дукић био једну годину стипендиста. Докторску дисертацију под називом „Сава – потамолошка студија“ одбранио је у Српској академији наука 12. априла 1956. године пред еминентном комисијом коју су сачињавали универзитетски професори: академик Петар С. Јовановић, академик Коста В. Петковић, дописни члан САН Павле М. Вујевић (ментор), дописни члан САН Војислав Радовановић и др инг. Вујица Јевђевић. Под истим називом објављена је као посебно издање САН, 1957. године. Студијом о Сави Дукић је дао прву већу потамолошку монографију на нашем језику, посвећену свестраној анализи њеног водног режима и водног биланса пространог слива. Увођењем нове хидролошке јединице у хидрологију, коју је назвао специфични интензитет падавина ($l/s/km^2$), допринео је даљем развоју потамологије и дао јој нови аналитички смер.

Асистент Географског института је од 3. априла 1950. до 30. децембра 1956. када постаје научни сарадник. По прелазу на Природно-математички факултет постаје доцент (физичка географија) 16. јуна

1958. године; ванредни професор (хидрологија са климатологијом) постаје 15. маја 1963., а редовни професор (хидрологија, аерокосмичке методе у географским истраживањима) 1. априла 1970. године. Др Д. Дукић је био иницијатор отварања последипломских студија смера Хидрологија река (1967), на којем је једно време предавао пет предмета и руководио овим смером 21 годину. На његов предлог је основана и Лабораторија аерометода (1970), чији је управник био до октобра 1988. године, односно до пензионисања. Настава из дешифровања аерофотоснимка била је три године факултативна, а касније обавезна. Студенти дипломци су на овом предмету служили по Дукићевој препоруци свој војни рок у Југословенском речном бродарству, где су настављали рад на дешифровању аерофотоснимка. Због тога је ова лабораторија имала подршку ЈНА, нарочито Војногеографског института.

Професор Дукић је врло често био гост важних страних географских институција. Најдуже је боравио у Пољској, Француској и Русији коју је посетио 26 пута у укупном трајању од две године. На 35 домаћих конгреса, саветовања и симпозијума поднео је исто толико реферата о водном режиму река, заштити вода од загађивања и снабдевању водом. У иностранству је др Дукић посетио 24 географске и хидролошке институције. Био је учесник на два међународна географска конгреса (Монтреал 1972. и Москва 1976.). Учествовао је на Европској географској конференцији Међународне географске уније (Будимпешта

1971.), на IV Свесавезном хидролошком конгресу (Москва - Лењинград, 1973.). Био је предавач на Међународном вишем хидролошком курсу УНЕСКО-а у Москви 1988. Представљао је географе СФРЈ и СРЈ на шест конгреса совјетских, односно руских географа, почев од 1970. На ПМФ-у у Београду обављао је дужности шефа Катедре за географију, шефа Катедре за физичку географију, Управника Географског института на Одсеку за географију и просторно планирање и декан овог одсека. На темама из физичке географије, климатологије, хидрологије и аерокосмичких метода дипломирало је код проф. Дукића више од 100 апсолвентата географије; најбољи међу њима стицали су звања магистара и доктора географских наука. Био је члан у комисијама за одбрану докторских дисертација 35 пута, од тога 15 пута као ментор. Професор Дукић је био секретар, главни уредник Гласника, потпредседник и руководилац Научне секције и 10 година председник СГД-а. У издањима СГД-а објавио је две научне монографије, 26 научних радова, 10 мањих научних прилога и око 60 рецензија радова из домаће и стране географске и хидролошке литературе. Због такве и толике активности Друштво му је 23. јануара 1979. године доделило Медаљу Јована Цвијића, своје највеће признање. Као одличан познавалац стања и искоришћавања површинских вода наше земље проф. Дукић је био 8 година председник Удружења за технологију

воде у СФРЈ, а исто толико година и председник Комисије за заштиту вода Савета за заштиту и унапређење животне средине Београда. За свој рад је одликован Орденом рада са златним венцем (1981) и Орденом рада са златном заставом (1988).

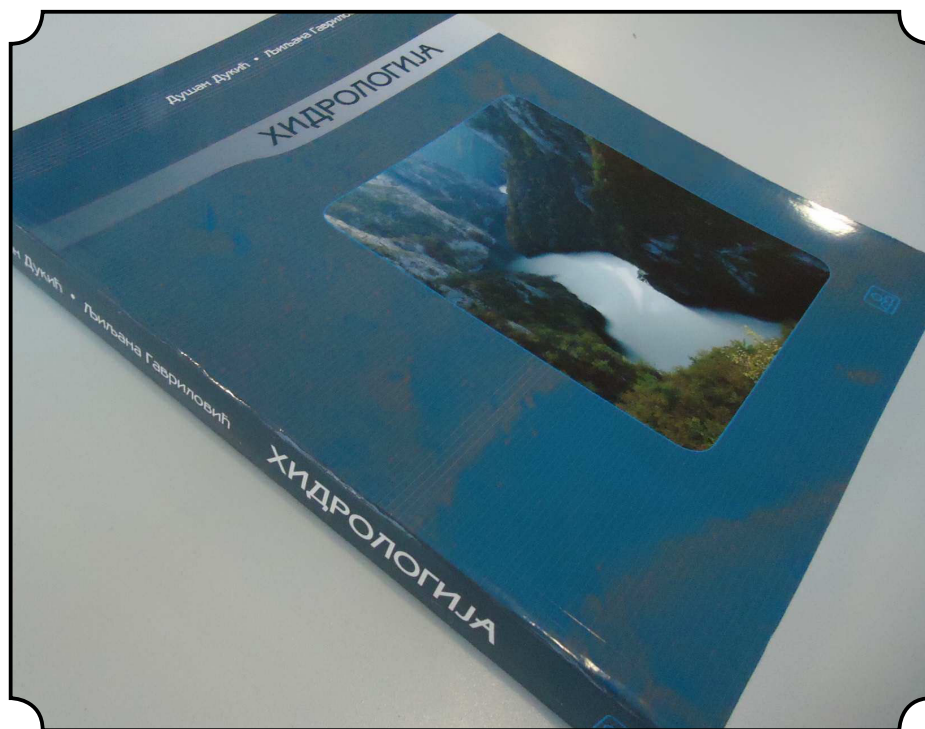
Од седамдесетих година 20. века постао је водећи географ - хидролог у нашој земљи. Резултати његових објављених радова утицали су на даљи развој потамологије, те је на основу тога стекао углед и научна признања и земљи и иностранству. Од 1988. године када је отишао у пензију објавио је 23 рада, док су његови уџбеници забележили више нових издања. Аутор је уџбеника из климатологије и хидрологије које студенти и данас користе на Географском факултету, а бројни су и уџбеници географије које је писао за потребе средњошколаца. Са својим наследником на Катедри за физичку географију, др Љиљаном Гавриловић, објавио

је мноштво радова међу којима треба истаћи монографију „Реке Србије“. Преко пола века је био дописник Политике и у рубрици „Да ли знате“ је објавио преко 2500 прилога. Пријатељи и научници из Америке одали су му посебно признање: једна звезда у сазвезђу Херкулес носи име „Професор др Душан Дукић“.

С правом се може рећи да је мало географа са таквим ауторитетом у Југославији који су, као професор Дукић, својим радом значајно обогатили географску науку. Као узор многих генерација ученика, предано се посветио науци и уједно афирмацији најближих сарадника млађе генерације.

Напустио нас је, привремено, јануара 2013.

(преузето из књиге Душан Дукић – 55 година научног рада и 80 година живота – Посебна издања Географског института САНУ, 2003)

Пише: Ивана Ђорђевић

„Комад земље окупане сунцем на коме снег не пада или ако уопште пада врло брзо се отопи“ је дефиниција жупе записана у Вуковом српском рјечнику.

Александровачка жупа је област смештена у подножју планина Жељина и Копаоника, а обухвата слив реке Пепељуше. Реч је словенског порекла и означава неку административну област, обично групу села, којом управља жупан. Временом, значење термина жупа је еволуирало, а овај појам у српском језику означава регију која се одликује благом микроклимом, заштићено подручје до кога зими не продиру мраз, хладни ветрови и снежни облаци. У Србији је свакако најпознатија Александровачка жупа или само Жупа, историјска винска област Србије која вековима чува континуитет српског винарства.

Материјални трагови указују да је вино чинило важан елемент свакодневног живота у Жупи још у време Римљана. Међутим, први писани подаци о Жупи и њеним виноградима потичу из 12. века. Тада је велики жупан Стефан Немања, оснивач средњовековне српске државе, поконио манастиру Студеница неколико села у Жупи (Кожетин, Поповац, Ракља и Велика Крушевица) са подрумима, при чему су наведена села имала обавезу да манастир снабдевају потребним количинама вина. Све то је записано у Студеничкој повељи из 1196. године. Континуитет црквеног власништва се одржао и за време турске владавине јер су и тада власници земље неговали винову лозу. У време побуна и сеоба, а оне су на овом простору биле честе, виноградарство је губило на значају. Током 19. века село Кожетин је прерасло

у варош Александровац која убрзо стиче репутацију једног од главних центара за снабдевање вином читавог Балкана. У 20. веку, вино и грожђе су били главни извор прихода за бројне породице у Жупи. Међутим, ратови су зауставили развој винарства. Почетком 21. века, издвојила се група винара који су својим виноградима и подрумима вратили некадашњу славу Жупе.

У Жупи се још увек могу пронаћи јединствена сезонска виноградарско-винарска насеља која се називају пољане. Према неким документима, пољане су постојале већ у средњем веку на одређеним местима која су била погодна за изградњу, а у легендама се говори да су припадале манастирима, кнезу Лазару, кнегињи Милици и другим великанима. Данашње пољане потичу највећим делом с краја 19. и почетка 20. века, а истовремено се граде и нови подруми. Градили су их власници винограда из села Горње Жупе како би у њима могли да бораве у периоду радова у винограду. На први поглед, архитектонски се не разликују од села, али када се посете, уочавају се разлике. Пољане представљају виноградарска насеља збијеног типа са уским сокацима и ма-

лим двориштем или без њега. Зграде у пољанама се разликују од сеоских кућа јер имају другачију привредну намену. Прилагођене су виноградарству и привременом боровку. Међутим, то не значи да у пољанама нема кућа као у селима. Вински подруми су саграђени од блата, камена, непечене цигле, а у неким случајевима и од дрвета. У пољанама су били смештени виноградари за време бербе и других радова када је долазио већи број људи, па чак и деце. Тада су из села доносили и потребно посуђе које се враћало по завршетку бербе. По окончању бербе и других сезонских послова, пољане би опустеле. После подизања нових засада винограда, обновљене су старе и изграђене нове зграде са подрумима. Оне са свих страна

окружују Александровац који представља центар жупског виногорја.

Пољане су специфичне виноградарске насеобине које су у таквом облику још једино очуване у Жупи, ако се изузму сличне, али не и исте пимнице у неколико села Неготинске крајине (Рајац, Рогљево и Смедовац). Термин виноградарско насеље може да се односи на свако село које се претежно бави виноградарском привредом. Међутим, овде је реч о насељима која су доминантно намењена виноградарству. Смештене су у централном делу жупског виногорја, у непосредној близини Александровца. Назив пољане за оваква насеља, уместо пимница свакако долази отуда што су оне

подигнуте у атарима изван насеља које народ назива општим називом поље. Пољане у Жупи су стара насеља руралне архитектуре која су подизали у виноградима, како планинци са околних планина (Копаоника, Гоча, Жељина), тако и земљорадници чији су се виногради налазили у близини села. После појаве филоксере и пропадања старих винограда оваква насеља су готово свуда у Србији нестајала. Жупа је једина виноградарска област где је очувано укупно 24 оваква насеља, али су готово сви објекти руинирани. Континуитет насеља се одржава, а најмногљуднија су на местима где су виногради најраспрострањенији.

Подизање сезонских прив-

редно-стамбених зграда и насеља у средишту обрадивих површина или близу пашњака, било је уобичајено у многим крајевима, нарочито на местима удаљеним од сталног насеља односно села. Зато, као и због искуством стеченог сазнања да је за прераду гроздја и чување вина најпогодније имати посебну зграду, настале су пољане. Мала и Велика Црвена Јабука су виноградарска насеља која се налазе у подножју планина Копаоника и Жељина, у Александровачкој жупи са благо заталасаним тереном и осунчаним брежуљцима где се више векова узгајала винова лоза. Смештена су у непосредној близини, једна је на темељу косе, а друга на њеној падини. Као и све друге пољане, повремено су насељене за време радова у виноградима. Имају између двадесет и тридесет подрума, најчешће у руинираном стању. У Малој Јабуци подруме имају пољопривредници (винаградари) из села Тршановаца, Лепенца и Шошића, а у Великој Јабуци такође из Тршановаца, Велике Дренове, али и Ливађа. Куће су различитог изгледа и величине, грађене од камена и чатме или само од камена са ниским крововима прекривеним ћерамидом или црепом. Унутрашњи распоред је прилагођен потребама виноградарства и привременом становању. Неке имају камени подрум у приземљу или делом укопан у страну и спрат са доксом или без њега. На горњем спрату се налазе две-три собе што зависи од величине куће и потреба. Шетајући уским земљаним путем кроз село, уочавају се вредни и увек љубазни људи на својим имањима, спремни да срдечно поздраве сваког случајног пролазника. У разговору са њима, закључује се да је винова лоза чврсто испреплетала свој живот са човеком на овом простору.

Пише: Тамара Димић

Чини ми се да је Далај Лама био тај који је рекао: „Једном годишње, идите на неко место где никада пре нисте били“. Покушавајући да се водим том мишљу, истраживала сам где бих желела и могла да одем. Одлучила сам да ће то бити посета Аустрији. Тамо сам путовала да бих видела Халштат, село које се налази у северозападном делу државе, на обалама истоименог језера, у оквиру региона Салцкаммергут (*Salzkammergut*).

Ове године, почетком марта месеца, окупило се одабрано друштво у потрази за новим искуством и жељом да са листе „ствари које желим да урадим пре него напуним четрдесет година“, прецртамо посету и овом месту. Заваљени на задњим седиштима аутобуса, кренули смо из Београда, ноћном возњом преко територије Хрватске и Словеније ка Аустрији. Због мрака нисмо успели да видимо много од пејзажа, али итекако смо осећали како точкови клизе по путу. Службе за чишћење снега непрестано су радиле, али снег је неуморно падао и отежавао им посао.

У раним јутарњим часовима стигли смо у Халштат. Нисмо могли да видимо излазак сунца изнад хоризонта, али подигавши главе, поглед су нам закупирали златни врхови Алпа, које је обасјавала сунчева светлост. То је један од оних тренутака када схватите колико је моћ природе велика, када осетите момент у којем сте ви само мали део огромног света, у коме за поједине делове нисте ни знали да постоје. Тај ток лутајућих мисли прекида водич који нас обавештава да је време да се огрнемо својим јакнама, шаловима и рукавицама, јер за неколико минута излазимо на свеж алпски ваздух, који нас је убрзо резао по лицу. И поред тога, узбуђени истрчавамо из аутобуса и остајемо запањени лепотом предела. Пространо језеро тамно плаве, скоро црне боје, затим, стрми обронци Алпа, панорама села чији се делови губе у магли, торањ старе цркве, кровови кућа одевени остацима јучерашњег снега, понеко упаљено светло и димњаци из којих се пуши дим, били су украшени миром и љупком добродошлицом. У том тренутку схватила сам да описи најлепших предела из бајки нису измишљени, већ да су засновани на стварним лепотама које се налазе на нашој

планети Земљи. Наравно, сви смо већ извадили телефоне и фотоапарате не бисмо ли забележили сваки кутак овог чаробног места.

Панорама Халштата представља једно од најфотографисанијих сеоских мотива на свету. Али поред тога, по чему је Халштат још познат?

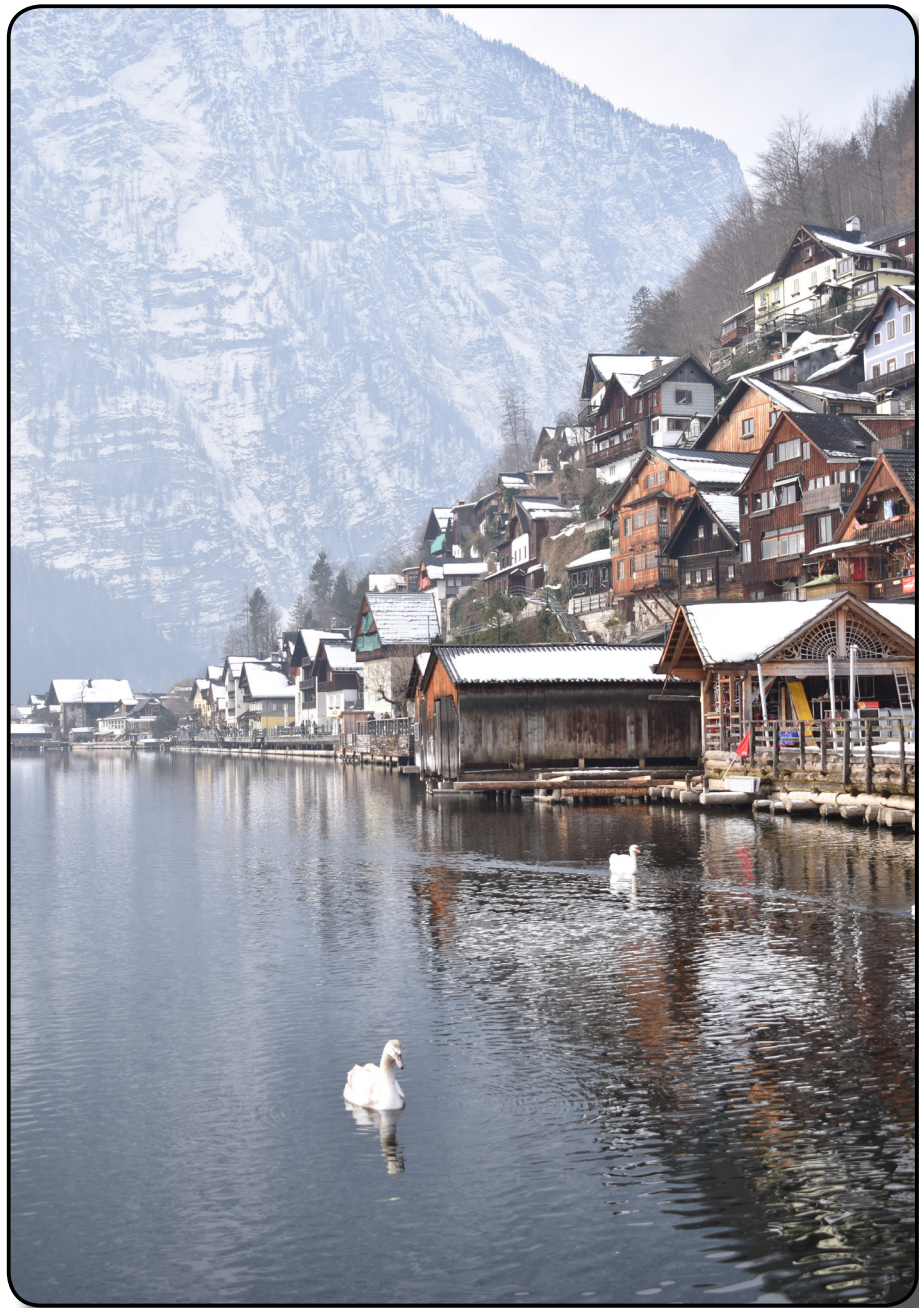
Име Халштат потиче од келтске речи „хал“ која означава со. Дакле, у преводу би то био град соли. Постојање овог насеља везује се још за праисторијски период. Наиме, овде је смештен најстарији рудник соли у Европи, јер према подацима, со се овде у великим количинама експлоатисала још 5500. године пре

нове ере. Рудник је данас затворен, али је уређен за посете. До њега се стиже пешке, возићем или жичаром.

Халштатско језеро је ледничко језеро, са свих страна опасно падицама Алпа. Смештено је на 508 m надморске висине. Највећа измерена дубина износи 125 m. Оно што карактерише језеро јесте богатство риба, па се у великој мери користи за риболов. У месецима кад језерска површина није замрзнута, може се крстари, а у најтоплијим месецима организује се и рођење.

Ове пределе насељавали су келтски и илирски народи који су за собом оставили трагове халштатске културе. Најразличитији предмети, оружје, оруђе које се користило у руднику и комади одеће, сачувани су до данас, а изложени су у Халштатском музеју који се налази у самом центру места. Поред музеја, у Халштату постоји Жупна црква Вазнесења која је изграђена 1505. године, а на њој се налази торањ старе цркве још из 1320. године. То је протестантска црква позната по десетинама библијских издања на различитим језицима. Поред саме цркве смештено је и халштатско гробље Карнер. Међутим, то није обично гробље какво смо навикли да виђамо. Овде сваки надгробни споменик представља минијатурну кућу, са разноликим цвећем, украсима и предметима који украшавају споменик. На тај начин се са посебном пажњом одавала почаст преминулим члановима породице. С обзиром да ово насеље заузима изузетно малу површину, временом је нестало места за нове надгробне споменике. Становници су се досетили да направе подземну гробницу где ће чувати само лобање умрлих, с тим што би и њих претходно

украсили исцртавши по њима различито цвеће и орнаменте. Данас се у тој гробници налази око 1500 сачуваних лобања.

У непосредној близини Халштата налазе се два градића, Св. Гилген и Св. Волфганг. До њих се долази бродом уз вођњу од неких 45 минута. Градови су у знаку лика и мотива музичког генија Волфганга Амадеуса Моцарта. Тамо се налази кућа у којој су живели Моцартова мајка и сестра Ана. При посети ових места не смете пропустити да проба-

те аустријске деликатесе попут топлих хот-догова или слаткиша као што су сахер и шварцвалд торта или аустријска штрудла са јабуком.

Немојте ми веровати на реч да је ово место чаробно, већ вас позивам да кад будете у могућности, одете у овај део Аустрије и сами се уверите да су бајке истините, јер ако у бајку верујете, није се узалуд приповедала.

ШТА ИМА У БАЈИНОЈ БАШТИ? УКРАТКО, БАШТА ФЕСТИ!

Пише: Милица Сучевић

На сваком кораку, у сваком селу, неком забаченом углу ове земље, постоје бројна дешавања која барем једном годишње окупе људе и подсети на сада већ заборављене крајеве Србије. Онда живну села, људи се обрадују, све је пуно вреве и цике, осећа се нека посебна атмосфера у ваздуху. После тих догађаја, све утихне и настави по старом, полако и усамљено, како су људи навикли... Ти догађаји, многе манифестације од локалне, регионалне и међународне важности, битне су за све крајеве изван великих градова. Оне су обележје народа у месту где се одржавају. Врло је интересно упознавати и истраживати оне нове, можда мање познате, али веома битне за нас саме.

Овај пут, из Кикинде и простране банатске равнице, селимо се у западну Србију, тик уз реку Дрину, у подножје планине Таре. Овде на додиру реке и планине, пре пет година основана је једна интересантна манифестација под називом „Башта фест“. То је интернационални фестивал краткометражног филма, који се ушускао у малом граду, Бајиној Башти и постао културна оаза овог дела Србије. Овде се приказују филмови који нису комерцијалног карактера, који теже да уђу у дубљу суштину уметности и стваралаштва. Поред своје основне намене, овај фестивал нуди могућност упознавања овог дела наше земље, одласка на излете у места која се налазе у околини града. Можда би они очарани овим крајем рекли да није могло боље место да се нађе за оснивање овог фестивала. Можда бисмо се и сложили, када бисмо на тренутак заклопили очи и замислили да се пројекције одржа-

вају ноћу, под отвореним небом уз прегршт звезда, уз шум реке и много младих који су заљубљеници у уметност. Током дана, организоване су многе радионице, осмишљавају се нове идеје, откривају се нови видици, обилазе се изложбе... И све успева зарад нечијег труда, шаренолике маште и велике воље. Све то да би се оживео овај град, изместила културна збивања из Београда, да би се уздигла култура и људи упознали са њеним значајем. Пар дана одигравања овог фестивала довољна су да привуку много домаћих и страних редитеља и глумаца, радознале људе и оно што је најбитније пуно деце различитог узраста.

Писати о Башта фесту и тим људима, могло би да иде у недоглед, јер не зна се одакле тачно почети и где завршити, јер се чини да овај фест траје кроз целу годину. Стално се јављају нове идеје, одмах по завршавању једног, осмишљава се следећи програм и трага се за новим искуствима.

Они који су основали Башта фест, данас су поносни на њега, сви би се сложили да имају разлога. Маја Шуша, оснивач и уметничка директорка фестивала, приложила је своје одговоре, како би још више дочарала оно зашто је баш овај фестивал другачији од осталих.

Шта је оно што Башта фест чини тако посебном манифестацијом у Србији?

Специфичан спој природе, филма и добре забаве, то смо ми тако некако дефинисали. Заправо мислим да је осим локације на којој се фестивал одржава и чињенице да је лето и да је све на отвореном, најспецифичнија енергија са којом се овај фестивал ради и која се на њему догоди. Потпуно је другачије када је тим

људи окупљен око једне заједничке идеје и то не доживљава као посао, већ као игру, истраживање и уживање.

Како сте дошли на идеју да оснујете овај фестивал баш у Бајиној Башти?

Мој колега са класе Јован Јелисавчић је из Бајине Баште и он нас је све замађијао. Од кад сам отишла тамо први пут потпуно сам се заљубила и сада већ то место доживљавам као свој град.

На самом фестивалу акценат је на аутентичним филмским остварењима која имају неки свој јединствен карактер, шта је оно што Башта фест нуди посетиоцима, поред своје главне намене?

Невероватну природу, богат музички и едукативни програм и различите пратеће програме намењене учесницима. Пре свега, Башта фест нуди баш ту магију, атмосфера која се створи за та четири дана је стварно специфична. Нека љубав, срећа и лепота.

Ово је интернационални фестивал, какав утисак имају страни редитељи и глумци када долазе да посете овај део Србије?

Сви су одушевљени. Морам да признам да и домаћи и регионални аутори не знају много о Бајиној Башти и овом крају. Странци тек буду одушевљени окружењем, непосредношћу, енергијом, људима. Мислим да је све то за њих нека невероватна слобода са којом се иначе не сусрећу, поготово не на филмским фестивалима.

Врло је занимљиво да су фестивал основали млади људи, пуни ентузијазма, како је све почело и колико је сад Башта фест значајан за сам град, вас као осниваче и уопште за културу наше земље?

Ту причу како је почело причам већ хиљаду пута, али шта сад, стварно је тако било. Јован и ја смо седели једног лета на обали Дрине и коментарисали како би било генијално да можемо да гледамо неки филм, да се испред нас сад само створи платно. Од потребе за биоскопом, дошли смо до концепта фестивала и

корак по корак развијали даље. Звучи као нека бајка, али наравно да иза свега тога стоји огроман рад и стварно ванљудски напори. :) Ми смо пресрећни што Бајинобаштани воле фестивал, његови су верни посетиоци и учесници, а млади већ на неки начин расту уз Башта фест, уче шта је кратки филм и имају прилику да гледају филмове са којима иначе не долазе у контакт. У Бајиној Башти ни не постоји редован биоскопски репертоар. Такође, у нашој земљи нема много релевантних фестивала кратког филма и у мору истих губи се основна идеја шта је то заправо и који су циљеви, фестивал није само нека ревија филмова која се пусти у културном центру. Исто тако, страна и домаћа публика се упознаје са нашим младим ауторима, ми радимо на промоцији домаћих филмова и повезивању са другим фестивалима кратког филма у свету. Значај фестивала се стварно огледа у различитим сферама и верујемо да је све то јако важно, продуктивно и смислено.

Како изгледа један дан на

Башта фесту?

Устанете ујутру након просечних три сата сна, поједете неки домаћи доручак (обично је то комплет лепиња, јаја, прженице, качамак - зависи од степена мамурлука), попијете кафу и крећемо на излет - сваки дан је нека друга локација, планина Тара, језера Перућац, Заовине или река Дрина, пикник, возња бродом, спуст чамцима. Након дана проведеног у природи, кад падне мрак, гледамо филмове међу борићима или крај језера и на само неколико метара од орен аига настављамо са журком. Па опет у круг.

Шта бисте препоручили младим људима у овој држави који тек желе да стварају нешто ново и остварују своје снове?

Поручила бих им само две речи до којих смо ми дошли у сусрет петом издању фестивала, а то је овогодишњи хештег Башта festa, јер стварно - #svemože! (само ако заиста желиш).

ПОВРАТАК ВУКА

Пише: Теодора Поповић

У многим цивилизацијама вук је сматран непријатељем људског рода. За већину он представља штеточину, звер огромне и неутољиве прождрљивости, шумског крволока од кога се леди крв, нарочито при пуном месецу. „Вукови харају и сеју страх... Вукови постали опасност и напаст... Вукови растрзали стадо оваца... Сточари преплашени...“ Колико сте оваких и сличних бомбастичних наслова до сада прочитали у дневној штампи?

Ако сте икада чули за „вучју хистерију“ или лупофобију онда знате да је реч о широко распрострањеној мржњи која се манифестује кроз многобројна народна предања, као и преко друштвених ставова који фаворизују политику активног прогона вукова. Генерације деце одрасле су на бајкама и баснама у којима је приказан као негативац, оличење препредености, зла и подмуклости.

Они који не знају како би другачије оправдали свој страх окрећу се тврдњи да вукови преносе болести, не само стоци, већ и људима. И док, као свака дивља животиња, вукови заиста могу пренети болести, истраживања су показала да се чешће дешава да се тај пренос одвија путем домаћег пса.

Нажалост, последице оваквог начина размишљања могу бити више него штетне. Национални парк Јелоустоун је то осетио на „својој кожи“. Након што је 1872. године формиран на његовој територији још увек није постојала законска заштита живог света. У годинама које су уследиле, управитељи, ловци и туристи имали су делимичну слободу да убијају пре-

даторе на које би наишли. На њиховој мети нарочито се налазио сиви вук кога су убијали широм Северне Америке јер је сматран непожељном врстом. Почетком двадесетог века, под руководством програма „Animal Damage Control“, убијено је око 1.800 вукова и 23.000 којота у тридесет девет америчких националних шума. Када је 1916. године створена служба националног парка, њено законодавство је дозвољавало секретаријату унутрашњих послова да по свом нахођењу уништава животиње које би могле бити штетне за коришћење поменутих паркова, споменика и резервата.

До 1926. године вукови су званично проглашени ишчезлим животињама на територији националног парка. На први поглед делује да се прича овде завршава, али оно што нико није очекивао јесте читав ланац промена у екосистему које је овај догађај изазвао.

Једном када вукова више није било, популација вапити јелена убрзано је почела да расте јер медведи и пуме сами по себи нису били довољни да је одрже под контролом. Током наредних година стање у којем се Јелоустоун налазио драстично се погоршало. Многи научници постали су забринути због појачане ерозије и уништавања вегетације (нарочито јасике и врбе) која је због превеликог броја јелена највише трпела. У тренутку када дрвећа више није било, многе друге жи-

вотиње, попут птица и даброва, такође су отишле. Даброве бране су пробијене, што је довело до повећања брзине отицања речне воде и плављења околног терена.

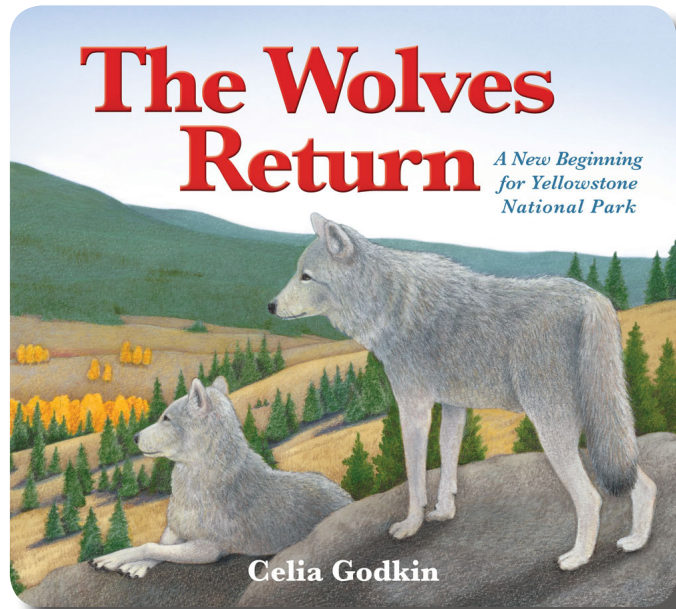
Да људска глупост нема граница показује следећа ситуација: када је служба парка схватила шта се догађа, решење за овај проблем нашли су у најједноставнијој методи, а то је убијање популације вапити јелена. Читав тај процес трајао је више од тридесет година док надлежни нису схватили да тиме ништа не постижу. Тек онда када су локални ловци почели да се буне како се број јелена смањује, дошло се на идеју да би вукове ипак требало вратити.

Упркос многим расправама и супротстављеним мишљењима, након двадесет девет година,

вук је поново крочио на територију Националног парка Јелоустоун. Више вукова значило је мање јелена, који су сада време проводили на опрезу, а мање брстећи лишће. Како се вегетација обнављала, а дрвеће добијало на висини, птице су почеле да се враћају и да граде гнезда на њима. Напокон, број даброва се повећао. Док је почетком 21. века на територији националног парка постојала само једна колонија даброва, до 2011. године тај број се повећао на девет. Даброве бране довеле су до драстичних промена. Не само да се усагласило сезонско отицање воде, већ су створена и нова мочварна станишта за видре, рибе и барске птице.

Пре него што су се вукови вратили, Јелоустоун је имао јед-

ну од највећих и најстабилнијих популација којота у Америци. Две године након повратка, број којота смањио се за 39% у оним деловима парка којим су поново господарили вукови. Лешине на отвореном више нису привлачиле којоте, који су знали да су у равницама изложени опаснос-

ти, услед чега су се склањали у стрмије и нешто више терене. Као резултат растао је број зечева и пољских мишева, што је значило више соколова, видри, јазаваца и лисица. Мање јелена такође је значило више бобица, које су важан извор хране за гризлија.

Постепено, дошло је до хидролошких промена. Реке су мање меандрирале, док се ерозија смањила. Разлог за све то је обнова шуме која је стабилизовала обале и учинила да реке постану више фиксне у свом току. То значи да су вукови трансформисали, не само читав екосистем Јелоустоуна већ и његову физичку географију.

Сви знамо да вукови, као и сви предатори, убијају бројне животиње, што услед борбе за простор, што због исхране, али се често занемарује чињеница да они дају живот многим. У границама парка чућете научнике како говоре да су вукови спасили Јелоустоун. Међутим, ако посетите неки од мањих градова у околини, сигурно ће покушати да вас убеди како вукови убијају из задовољства. Имајте у виду да су то људи који се плаше и који не разумеју њихову важну улогу за све нас. Ни зли, ни опасни, они су оно што јесу: мудре и моћне животиње, симбол дивљине, ода не својој заједници. Малодушност и ускогрудост људски род тера на инфериорне и деструктивне поступке. Једна ствар је сигурна – људским мешањем у екосистем може доћи до катастрофалних промена и то је нешто што треба под хитно зауставити.

Пишу: Мирјана Митричевић и
Денис Поповић

БАЛТИЧКЕ ПРИЧЕ

Одвек су нас фасцинирале емисије познатог светског путника Слободана Мићића који својом појавом инспирише на путовање и на упознавање различитих култура, народа, религија и обичаја. Још је наш познати просветитељ Доситеј Обрадовић једном приликом рекао: „Има ли шта интересантније него знати како живе људи у различитим местима света и какви су њихови обичаји“. Вођени љубављу према путовањима и том реченицом ми смо закључили да НЕМА.

Пустоловина у коју смо се упустили потпуно је одударала на устаљено путовање у Шпанију. Желели смо да откријемо нешто

ново, несвакидашње са чим и немамо баш додира. Најпре смо се упутили за Пољску, да бисмо касније наставили ка државама бивше супер силе СССР-а - Литванији, Летонији и Естонији.

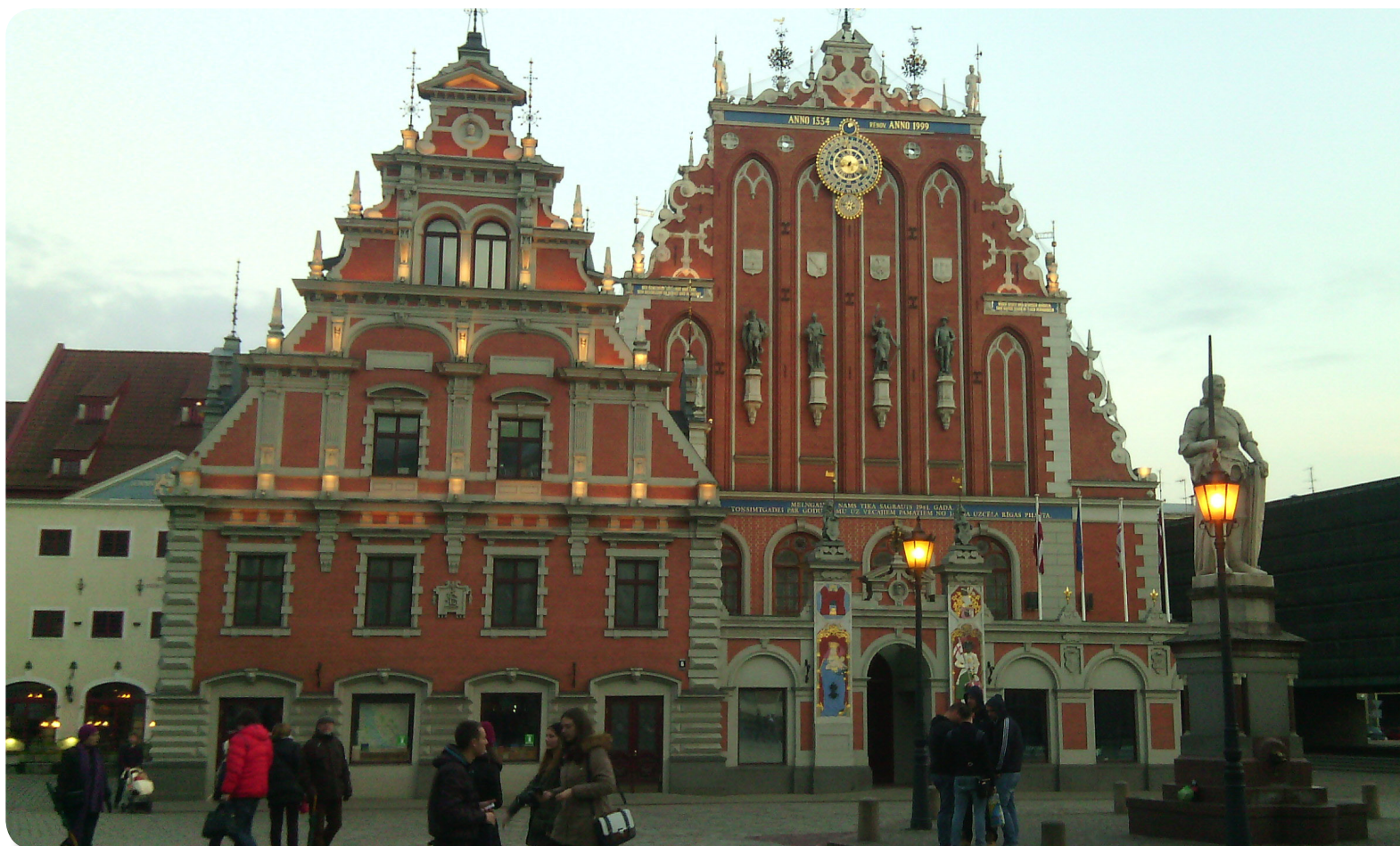
Иако мале по површини ми смо дошли до закључка да могу да парирају великим државама, како по својим природним лепотама, тако и по културном наслеђу. У пролеће 2016. године кренули смо на једно необично путовање. Заправо, то је дестинација која вам никада не би пала на памет када размишљате где отпутовати.

Управо из тог разлога одлучили смо да се усмеримо ка северу и посетимо Балтичке земље. Признајте, заиста вам

никада не би пало на памет, али када чујете наше утиске добро ћете размислити о једном таквом путовању.

26. априла кренули смо из Београда пуни очекивања и нестрпљивости. Наше путовање је обухватало обилазак пољских градова Варшаве и Кракова, али с обзиром да је и Пољска једна од честих дестинација за путовање, акценат ће ипак бити на Литванији, Летонији и Естонији.

29. априла у раним јутарњим часовима, негде око 5 сати стигли смо у Виљнус, главни град Литваније. Налази се на 20 km од границе са Белорусијом. Посебна занимљивост у граду је сплет верских бого-

моља, католичких, православних, протестантских цркава и синагога. Град је подељен на стари и нови део.

У онај стари убрајају се и зграде које Литванци зову комзграде, односно оне које сведоче о некада великом утицају комунизма, сиве депресивне фасаде, скучени станови, без тераса. Стари град има уске улице, погодне да се туриста изгуби испод терасица украшених цвећем, цветним трговима и парковима, и увек отвореним вратима разних музеја.

Добро се сећам тог јутра, поспани са полузатвореним очима изашли смо из аутобуса и кренули ка градском тргу. Све је било тихо, сви локали су били затворени, никога није било на улицама осим нас, туриста који су поранили јер се овај град буди тек после 10 часова. Стигли смо на Староградски трг када је почео излазак сунца. Обзиром да су само музеји били отворени, могли смо само споља да чујемо од водича неколико речи о најзначајнијим грађевинама као што су катедрала, црква св. Петра и Павла, православна црква Теотокос, а затим смо се упутили ка тврђави.

Попевши се на врх, до куле, обузео нас је невероватан осећај, сав тај пејзаж града уз излазак сунца који је само употпунио цео доживљај. Сложили смо се да је то најлепше свитања у нашем животу, јер дочекати јутро у једном таквом граду, треба доживети. Тврђава је налик на било коју другу тврђаву у Европи, али њена функција је много важнија.

Она дели Виљнус на стари

и нови део града. Уколико погледате са леве стране видећете традицију, културу, прошлост и историју овог града, дрвене грађевине, стару цркву, док са друге стране, када погледате десно видећете технологију, иновацију, урбанизам, високе зграде у стаклу.

Све то указују на развој ове престонице, док су се историја и традиција очували. То је створило велико поштовање према овом невероватном граду. Након силаска са тврђаве имали смо слободно време за обилазак, наш омиљени део да се изгубимо и лутамо по граду, а након предивно проведеног времена пут смо наставили даље на север, ка Летонији.

Стижемо у Ригу, највећи балтички град, у вечерњим часовима. Ово је град у којем смо највише времена провели и који смо најбоље упознали. Смештен је у близини ушћа реке Даугаве у Балтичко море. Стари град – Вецрига налази се на листи UNESCO–ве светске културне баштине, а 2014. године проглашен је за европску престоницу културе. Око града постоје многобројна ледничка језера.

Многе грађевине су у стилу сецесије (југендшила) и представљају главно обележје престонице Летоније. Овај правац одликују потпуна уметничка слобода и тенденција давања значаја сваком елементу градње. Подсећа на Аустрију, првенствено на Беч. По смештању у хотел, кренули смо са водичем у обилазак града и ево га... почело је. Онај чудан осећај, нека еуфорија коју изазива сама помисао на овај

Да ли сте знали да је...

- Аеродром у Талину један од најбољих у Европи.
- У Естонији могуће готово све платити преко мобилног телефона.
- Естонски хлеб са белим луком.
- Да у Талину постоји *Depeche Mode* *Baar* који обавезно треба посетити.

град. Обишли смо Ришки замак из 14. века, катедралу, Цркву св. Петра, зграде Три брата, Барутну кулу, а затим смо стигли на трг где се налази Споменик слободе и Национална опера. Много утисака се скупило у нама, толико тога новог смо сазнали и видели за само један дан.

Пао је мрак, а умор нас је полако савладао, али се нисмо предали. Одлучили смо да видимо како изгледа ноћни живот у Риги. Након туша и кратког одмора у хотелу, кренули смо у најпознатији ноћни клуб у овом граду. И на самом улазу благи шок, цена улаза 50 €. Тешка срца смо прихватили то да би наш доживљај овог града био потпун. И на крају, провод феноменалан, вредео је сваке паре, тако да Рига са разлогом има епитет веома живог града и доброг провода, као и наш Београд. Сутрадан ујутру кренули смо пут Талина.

Талин је главни град Естоније који се налази на обали Балтичког мора, односно Финског залива. Један је од најстаријих градова у североисточној Европи. Талин има добро очуван Стари град окружен делом очуваним бедемима, који се састоји од три дела: Брдо сабора, Старо језгро и Естонски полумесец.

Главна лутеранска црква у Естонији је Катердала Девице Марије, некадашња црква елитних немачких племића. Талинска лука је једна од најзначајнијих у земљи. Искрено говорећи, ово је град који је оставио најјачи утисак на нас,

град који би требао да се налази на листи сваког туристе као обавезна дестинација.

Обилазак смо почели тако што смо се попели на „Брдо сабора“ где се налази некадашњи краљевски двор (данашњи Парламент), затим смо обишли Старо језгро, некада насељено шведским и немачким трговцима, поморцима и

занатлијама, катедралу св. Николе, градску већницу, затим руску цркву Александра Невског која је оставила најјачи утисак на нас и потом палату Кадриорг.

Имали смо слободно поподне те смо као прави туристи са планом града тумарали улицама и упутили се ка обалама Балтичког мора. Након дужег пешачења стигли смо до велике градске луке одакле се пружа изванредан пејзаж, али смо били разочарани што смо море могли да посматрамо са одређење удаљености јер је све било ограђено жицама. Након фотографисања морали смо да кренемо ка аутобусу и да се вратимо у хотел у Риги, а онда... десило се највеће изненађење на овом путовању. Тек што смо напустили сам град возач је стао краја пута одакле се кратким пешачењем стиже на саму обалу Балтичког мора. Сви су ужурбано ходали, неки су чак и трчали до обале видно нестрпљиви.

И коначно... Тренутак који смо чекали током читавог путовања. Стигли смо на пешчану обалу у прави час, почео је залазак сунца, небо је постало ружичасто-наранцасте

боје. Најлепши приказ у нашем животу који се тешко може описати речима. Тог 30. априла вода Балтичког мора била је изузетно хладна, свега 2–3 степена изнад нуле, али то није спречило мене (Мирјану) да се купам у мору. Била је то за мене јединствена

прилика, тренутак који сам дуго чекала и припремала се за њега.

Једноставно, рекла сам себи, то је оно што ће обележити ово путовање. Ушла сам полако у воду која је била плитка, свега до колена јер је тај део лагуна која је одвојена пешчаним спрудом. Прешавши преко спруда закорачила сам у пространство Балтичког мора. Чинило ми се као да је небо горело, било је интензивно наранцасте боје, вода ледена, а ја сам само уживала у тренутку. Морали смо натраг у аутобус. Пао је мрак и дошао је крај још једног невероватног дана на Балтику.

Следећег јутра имали смо слободно време за обилазак Риге, а након тога упутили смо се ка Пољској и граду Кракову. Ту се завршила наша авантура по Балтичким земљама, авантура која се ни упола не може описати речима, но ипак смо покушали да вам дочарамо. Поздрав до нашег следећег путовања у Истанбул.

MEDCLIVAR 2018

„BRIDGING MEDITERRANEAN CLIMATES“

Пише: Даница Ђуркин

У септембру месецу, у периоду од 18. - 21., у организацији Универзитета у Београду - Географског факултета, Грађевинског факултета и Физичког Факултета одржана је Међународна научна конференција MedCLIVAR - MEDiterranean CLimate VARiability and Predictability „Bridging Mediterranean Climates“. Конференција

климатским системом; регионалним одговорима на ефекат стаклене баште, загађење ваздуха и аеросоли, као и регионалним утицајима климатских промена.

Конференције MedCLIVAR пружају истраживачима могућност да се баве отвореним питањима о клими региона Медитерана и да презентују резултате и методе за боље разумевање његове сложености. Свака MedCLIVAR конференција је форум на којем се доприноси стратегијама за одговоре

своје радове и истраживања.

Првог радног дана, у свечаној сали зграде Универзитета у Београду учеснике су поздравили организатори конференције доцент др Јелена Луковић и проф. др Piero Lionello, затим представници Владе, након чега је уследио филм и прича о животу и делу нашег чувеног научника Милутина Миланковића чиме је конференција званично отворена.

У наредна три дана у свечаној сали Грађевинског факултета одржавана су усмена излагања, као и постер презентације. Излагачи су са различитих аспеката указали на значај климатских промена. Након три дана рада, дошло се до нових научних сазнања, отварања нових питања, дискусије, међусобног упознавања и размене искустава истраживача из различитих образовних институција и организација и интензивирање њихове сарадње у проучавању ове актуелне теме. Последњег, четвртог дана, одржана је отворена дискусија „Климатске промене и њихов утицај на регион Медитерана“ и сумирани су закључци који ће ући у званични извештај Међувладине комисије за климатске промене (IPCC). Такође, додељене су награде за најбољег младог истраживача и награда за најбољи постер и његову презентацију.

Велики број учесника говори о значају конференције MedCLIVAR која из године у годину доприноси научном напретку и промовисању свести о интердисциплинарној природи регионалних климатских промена. А овим се Београд 2018. године остварио као прва станица у низу других, на ширем путу развоја ове науке.

представља пети по реду MedCLIVAR скуп, након истих одржаних у Лечеу, Мадриду, Анкари и Атини претходних година.

MedCLIVAR служи као научна мрежа која промовише бољу комуникацију међу различитим научним дисциплинама и развија мултидисциплинарну визију еволуције медитеранске климе кроз студије које интегришу атмосферске, морске и земаљске климатске компоненте кроз различите историјске периоде, почев од оних у прошлости, па до прогноза будућих климатских сценарија. Програм се бави питањима веза између Медитерана и глобалне климе; циркулације Средоземног мора и нивоа мора; глобалним

притисака климатских промена на екосистеме и људска друштва, уз дискусију о утицајима, адаптацији, ублажавању и решењима у региону Медитерана.

MedCLIVAR 2018 укључио је све традиционалне теме MedCLIVAR-а и фокусирао се на повезивање и сарадњу између научника и истраживача који се баве медитеранском климом, која је заступљена у областима Калифорније, Чилеа, Јужне Африке, Западне и Јужне Аустралије.

Конференцији је присуствовао велики број научника, страних и домаћих стручњака из области климатских промена, младих истраживача и докторанада, који су имали прилике да презентују

Пише: *Сандра Вукашиновић*

Само девет општина у Србији може се похвалити просечном зарадом већом од 60 хиљада динара. Просечна зарада у општини Лазаревац је у 2017. години бруто износила 92.212 динара, а без пореза и доприноса 65.056 динара. Рударски басен „Колубара“ заслужан је за овако висок просек зарада. Важно је поменути да овај рударски басен прима раднике различитих профила – инжењере, правнике, електротехничаре, рударске техничаре, па је општина Лазаревац својевремено била општина са највећим уделом запослених, а и данас привлачи незапослене из читаве Србије.

Колубарски басен је познат као извор угља још од времена Римског царства. Организована

јамска експлоатација започела је 1896. године у јами „Звиздар“, а озбиљна површинска експлоатација 1952. године када је отворен први површински коп „Поље А“.

Лазаревац је општина која готово у потпуности економски зависи од РБ „Колубара“, чак 70% свих запослених становника Лазаревца ради у „Колубари“ и може се рећи да нема породице чија материјална егзистенција не зависи од овог рударског басена. Осим економског утицаја на Лазаревац колубарски басен утиче и на животну средину. Због тога се улажу велики напори да би се постигао стандард еколошке заштите, па је успостављена и лабораторија за контролу квалитета ваздуха. Рекултивација коришћеног земљишта и пошумљавање су врло важни како би се смањило негативан утицај на околину. Саде се стабла беле трешње, ораха, а неки пошумљени делови већ су учрта-

ни на туристичке мапе као што је дрворед циновске секвоје. Ширење копова има утицаја и на водотоке, па је тако корито реке Колубаре и њених притока, нарочито Пештана измештено више пута. Измештају се и насеља која се налазе у зони напредовања копова као што су Вреоци, Зеоке, Барошевац, а у плану је и измештање трасе Ибарске магистрале.

Према подацима Геолошке службе „Површински копови“

укупне резерве колубарског басена износе око 3 милијарде тона. Ове залихе могу да задовоље садашњи ниво експлоатације још 50 година. Будући да је у општини Лазаревац све подређено РБ „Колубара“ намеће се питање – ШТА ЋЕ БИТИ КАДА СЕ ИСЦРПЕ СВЕ РЕЗЕРВЕ ЛИГНИТА? Могући сценарио је да ће са гашењем рударског басена и сам град угасити. Напустиће га становништво, престаће активности и Лазаревац ће поделити судбину других рударских градова.

Оптимистичне визије се ослањају на то што већ сада људи који воде „Колубару“ размишљају о будућности и спроводе стратегију развоја лазаревачког краја. Не само да је богат „црним златом“, Лазаревац је богат и плодним пољопривредним површинама које обухватају преко 30 хиљада хектара у 33 села, што је велики потенцијал. По-

ШТА НАС ЧЕКА КАДА КОПОВИ УТИХНУ?

годни су услови за развој сточарства и квалитетне пољопривредне производње, а оно што додатно погодује је близина тржишта, тј. Београда.

Упоредо са све озбиљнијим размишљањима о унапређењу пољопривреде и туризам избија у први план. Новонастало окружење након окончања експлоатације ипак има неке капацитете који се морају искористити на прави начин. Зато се развио индустријски туризам – обилазак површинских копова угља „Месечев пејзаж“ са видиковца Вољујак. Брежуљци су пошумљени, а у удолинама су формирана

мала језера, тако да некадашњи копови сада представљају простор за рекреацију и одмор. Културно – историјско наслеђе је богато, посебно се издваја Спомен – костурница погинулих у Првом светском рату. Рекреативни комплекс језера Очага заузима посебно место у туристичкој понуди, смештен у непосредној близини магистралног пута. Не треба занемарити ни то што је након 14 година поново пуштена у рад текстилна фабрика „Беко“, а компанија „Меј Та“ која се бави производњом аутомобилских делова планира отварање погона у Лазаревцу. Поред тога, у току су

преговори да се пронађе страни партнер за погон фабрике обуће „Петар Велебит“. Реализовањем ових пословних планова отвориће се много нових радних места за Лазаревчане.

Ради се о огромном потенцијалу ове најјужније, али не и најмање важне београдске општине, ако се тај потенцијал паметно искористи нема разлога за страх да ће Лазаревац постасти „мртав град“. Шта чека Лазаревац када копови утихну остаје нам да будемо сведоци, уз наду да неће наступити мрак, већ да ће Лазаревац заблистати у неком новом светлу.

АМФИТЕАТАР У ПРИРОДИ

ПЛАНИНЕ МЕ ЗОВУ

Пише: Сава Стевановић

Планине ме зову и ја морам поћи. Нисам ја потребан планини већ је она потребна мени. Тек када се попнем на планину, видим пуно јасније, дишем слободније и осећам се потпуније. Она ми пружа осећај слободе, излаз из зоне програмирања, предвидљивости и привида бескомпромисних ограничења. Боравак у планини и поглед с планине омогућује јасније хоризонте, боље видике и отвара неке сасвим нове, још неоткривене, безвременске димензије. Планина се не може потпуно упознати, колико год се чини да она

статично и непомично обитује у простору, залеђена у времену. Можеш јој се враћати из дана у дан, недеље у недељу, године у годину, а она ће увек бити барем нијансу другачија јер све на њој живи својим незаустављивим, а ипак тако складним ритмом. С планине се јасније види ширина, даљина и дубина света који нас окружује и свега што почива унутар нас самих.

Једна од таквих атрактивних планина, која стално зове и чека „на повратак“ јесте Шар планина. Обухвата простор три државе: Србије на југу, Македоније на западу и Албаније на исто-

ку. Највиши врх ове импресивне громаде зове се Титов врх (2747 m) и налази се изнад Тетова у Републици Македонији. Ова планина обухвата заиста огромно пространство, док се пењете њеним обронцима чини вам се као да Шара једва чека да вас зграби и увуче у себе! Барем сам ја имао такав утисак, што је у мени изазвало неко страхопоштовање према овој суровој, али прелепој планини.

Сваке године крајем маја ПК „Љуботен“ из Тетова организује планинарску акцију „Успон на Титов врх“. Ове године је то било „37. традиционално искачу-

вање на Титов врх” које је окупило преко хиљаду планинара из земље и региона. По други пут учествовао сам у акцији.

Стаза почиње из туристичког места Попова Шапка које се налази на 1620 m надморске висине. Моја група је ишла захтевнијом стазом, која укључује пењање на неколико врхова, као и спуштање са њих. Ова напорнија тура траје око шест сати у једном правцу и води преко Церипашиног врха (2540 m) и врха Бакрдан (2704 m). На самом врху, на висини од 2747 m, издиже се препознатљива кула. Повратак назад је стазом која заобилази ове врхове и у том случају се стиже за три сата до Попове Шапке. Овом стазом се, наравно, може и изаћи на Титов врх, али сте онда ускраћени за фантастичне видиковце са нешто нижих врхова. Ова лакша стаза, којом се константно пењете, сасвим је добро маркирана. Такође, постоје и заставице које вас усмеравају на прави пут.

Велики број снежаника, од којих се свакодневним отапањем стварају мали питки поточићи који хране реке у подножју планине (пре свега Вардар), као и ледничка језера на висинама и преко 2000 m, дају освежење многим планинарима током успона. Са више од 100 циркова, конзервираним траговима кретања леда и његовог отапања типски обликованим валовима, очуваним бедемима циновских морена у долинама, бројним ледничким језерима, од којих чак 27 познатих као „Шарске очи“ и разноврсним микро облицима ледничког рељефа, Шар планина представља прави музеј ледничког рељефа под отвореним небом. Судар медитеранских и континенталних утицаја дуж високог шарског планинског бедема утицао је на појаву различитих микроклиматских варијанти. Док се у подножју планине осећа топли дах медитерана, на највишим врховима влада сурова периглацијална клима. Геолош-

ка, геоморфолошка и климатска разноврсност Шар-планине, водом најбогатије балканске планине, чији потоци отичу у три морска слива, утицала је и на непроцењиво богатство њеног биљног и животињског света и то: око 2000 врста васкуларне флоре и бројних терцијарних реликта и ендемореликта, преко 200 врста птица и око 150 врста лептира. Читаво подручје Шар планине је прекривено величанственим модро-љубичастим шафраном/кађуном, што је обележје идеално чистог природног окружења и беспрекорно очуваног подручја.

Свакако ниједна слика, ниједна реч нити било који опис не може дочарати прави утисак ове невероватне планине, која жељно очекује посетиоце. Тако да једино што Вам преостаје је да првом слободном приликом посетите овај геотуристички потенцијал, а заузврат добићете одмор и уживање.

ОСНОВИ ВОДОПРИВРЕДЕ

Пред читаоцима БГ листа је прво издање уџбеника „Основи водопривреде“ аутора проф. др Ненада Живковића, намењеног студентима смера Географије, али и других смерова, широј јавности и свима који се на одређени начин баве овом тематиком. У времену интензивног коришћења водних ресурса и све јачег њиховог загађења, тематика водопривредних проблема посебно добија на значају. Велики број држава у свету, међу којима се налази и Србија, често се суочава са бројним проблемима и непогодама попут поплава, бујица, проблема у водоснабдевању становништва, еколошких непогода и слично, те стога на овај сегмент треба ставити посебан акценат, како у науци, тако и у организационим и техничким аспектима друштва.

Тематика уџбеника представљена је на 155 страна у 6 великих поглавља. Прва два поглавља су уводна и у њима је разматран однос човека и водних ресурса. Аутор дефинише појам водопривреде, њену класификацију и постулате о води. С обзиром да су као водопривредне гране прихваћене: коришћење вода, заштита вода и заштита од вода, наредна три поглавља су управо посвећена овим сегментима.

Сегмент коришћења вода се састоји из неколико целина: снабдевање водом, наводњавање, пловидба, хидроенергетика, рибарство и туризам и рекреација на води.

Свака од целина описана је кроз дефинисање основних појмова из одређене области, типова, као и тренутног стања у свету и Србији. Читаоци ће моћи да науче више о изворима водоснабдевања, актуелном стању наводњавања, позитивних и негативних страна коришћења поморског, речног и језерског саобраћаја, развоју хидроенергетике, улову и коришћењу рибе, бањском туризму и о многим другим интересантним областима из ове тематике, у свету и Србији.

Због све присутнијег загађења човекове средине, па самим тим и вода као саставног дела природе, наредни сегмент обухвата „Заштиту вода“. Аутор је дао општи приказ квалитета вода за пиће и копнених вода, и објаснио све типове показатеља квалитета воде (физичке, хемијске, биолошке). Посебан акценат је стављен на стање квалитета копнених вода у Србији и класе по којима су разврстани речни токови и језера у нашој земљи. На крају

су објашњене и отпадне воде, као и бројни проблеми који су настали њиховим испуштањем.

Део о заштити од вода и уређење водотока је посебно важан, о чему говори и преглед најразорнијих поплава које су погодиле свет и Србију у последњих 100 година. На почетку су дефинисане бујице и бујичне поплаве, и посебно објашњени сви типови мера заштите од бујица. У наставку су појашњени узроци настанка још једне непогоде – поплава, и утврђене су мере којима се човек брани од њиховог штетног дејства. Посебан акценат је стављен на догађаје из маја 2014. године, када су Србију погодиле једне од највећих непогода у њеној историји. Као посебан део издвојена је и „Регулација водотока“, са примерима бројних топова регулације које се користе у свету и код нас.

Последње поглавље обухвата правну регулативу о водопривреди, у којима су представљени најважнији документи који се односе на статус воде и управљање њом. Најпре су приказани они међународни, а затим и они који су директно везани за Србију.

Уџбеник је обогаћен бројним фотографијама, тематским картама и скицама у боји што употпуњује претходно појашњен текстуални садржај књиге. По речима аутора „тешком мучком настао“ уџбеник „Основи водопривреде“, додао бих, представља капитално издање за све оне који желе да у води препознају не само средство за задовољавање својих потреба, већ и пријатеља коме треба узвратити равноправном мером.

СТЕФАН СИМОНОВИЋ

Пише: Даница Буркин

Стефан Симоновић, по занимању фотограф, са фото опремом посећује забачене пределе широм света и фотографише необичне становнике и племена различитих држава. Његова страст према портретима људи и путовањима утицали су на то да се отисне, зађе и завуче у густе тропске кишне шуме, пустиње, па чак и највише врхове света, не би ли проживео и осетио живот локалног становништва. Његове фотографије виђали сте у часопису „Национална Географија“, а поред начина на који су људи на портретима представљени, знатно другачијег од онога што имамо прилику да видимо, њих краше и врло занимљиве, неретко емотивне приче које Стефан преноси. Да слика често говори више од хиљаду речи, потврђују његови портрети. Портрети који

нестају, а то нико не примећује. Заправо, не нестају портрети, већ људи различитих народа и народности који се, тамо негде далеко, труде да преживе сурове природно и друштвено-географске услове и очувају себе и своју традицију. Да ли због тога што о њима недовољно знамо или због темпа и начина живота који диктира данашње друштво, да често заборављамо да на свету постоји море људи (више од 7 милијарди тачније) који живе живот различит од онога који је нама познат? Своје приче о путовањима и сапутницима на истим са нама је поделио још један „странац у нашој струци“...

Када и како сте почели са овим „номадским“ начином путовања?

Са оваквом врстом путовања почео сам 2012. године, када сам решио да посетим Индију. Као фотографа привлачиле су ме различите културе, као и наро-

ди који живе другачијим животом него ми.

Да ли путовања унапред организујете или то чините на лицу места?

Путовања обично организујем тако што испланирам оквирно руту куда ћу ићи, како бих максимално искористио време. Али наравно, често се дешава да је променим, због неких непланираних ситуација, недовољно места у возу, неких нових занимљивих локација за које сам сазнао од локалног становништва, итд.

Колико траје просечно путовање, постоји ли посебна врста припреме и шта увек носите са собом?

Последњих 6-7 путовања на која сам ишао обично су трајала од месец до два, зависи од времена колико могу да издвојим због договорених послова (фотографисања), као и дестинација на које идем. У Индонезији сам провео два месеца, што је било недовољно за све што се тамо може видети и оно што бих желео посетити. Припреме за путовања су добродошле, јер је потребно познавати локацију на коју се иде, због евентуалних опасности, вакцина, нестабилних ситуација у земљи, физичке спреме... Па увек носим фото опрему, иако је некад замрзим јер је то сталних 10-15 kg терета на раменима. ☺

Која је била дестинација коју сте прво обишли, због чега?

Прва дестинација коју сам обишао, инспирисан људима који ту живе, лепотом земље, културом и обичајима, била је Индија. Уствари главни разлог због кога сам одлучио да идем тамо су фотографије најпознатијег фотографа Националне Ге-

ографије Стива Мекариа (Steve McCurry).

Обишли сте доста држава, постоји ли нека која се посебно издвојила и по чему је она специфична?

Свака земља има своје неке дражи и нешто што вас тера да јој се поново вратите. Индонезија по фантастичним стварима које сам тамо доживео, пливао са кит ајкулама, медузама, ражама, корњачама... Непал по лепоти Хималаја, природи... Бурма по предивним храмовима, људима...

Које природне локалитете и места бисте издвојили? Шта је то по чему су посебни?

Природне лепоте Непала и Индонезије могу препоручити свима. Пешачење по Хималајима до базног кампа Анапурне где сте окружени планинама преко 7000 m, активни вулкани Индонезије и прелепа острва којих има преко 18.000...

Оно по чему је Ваш рад специфичан јесу заправо портрети људи које сусрећете на својим путовањима. Можете ли нам описати како изгледа сусрет са становницима различитих

држава, племена или друштвеног статуса? Какав је њихов однос према Вама као странцу? И какво је Ваше искуство са локалним становништвом које представљате на својим фотографијама? Има ли међу њима и нама сличности и разлика?

Сваки сусрет је другачији и нови. Сваки пут помислим да ћу бити спреман на то што ме чека, али то обично није тако. Сусрети са различитим племенима су изненађујући и за њих и за мене. Посебно када видите племена попут оних из Етиопије са огромним плочама у доњој усни, аутоматским пушкама, металним жицама око врата или племе Бурме Кајан (Кауан) чије жене носе метално прстење око врата, тешко и до 10 kg.

Утисци су помешани... Одушевите се колики су ти људи необични по изгледу, начину живота, исхрани. У племену Ментавај (Mentawai) у Индонезији становници се хране оним што улове и нађу у џунгли, мајмунима, змијама, плодовима палме, а воду за пиће користе из реке, а мачета им дође као нама телефон, не иду нигде без ње, чак ни деца.

Што се тиче сличности има и њих наравно, брига о породици, осећања, поштовање, борба за опстанак не неки тежи начин него у развијенијим земљама.

Који народ је код Вас пробудио емоције које можда нисте очекивали, по чему се они издвајају и да ли сте од њих нешто научили?

Народ који ме је одушевио и пробудио огромне емоције код мене је народ Бурме, сада Мијанмара. Невероватно ми је колико су људи дивни, неискварени и насмејани. Делимично то везујем за то што је то земља која је ре-

лативно скоро отворила границе за туристе. Они вас гледају и чекају да их погледате како би вас поздравили. Дешавало се да сам стопирао за превоз од једног места до другог и људи су се заустављали да ми се извине што ме не могу возити, јер није дозвољено возити странце уколико нисте регистровани као таксиста и превозник. Научио сам да човек може бити, и треба бити, срећан са оним што има. Обично смо незадовољни и увек желимо нешто још, време је такво да смо постали мегаломани и да нам увек нешто фали. Они немају малтене ништа, живе у беди, а спремни су да вас угосте, поделе храну са вама, понуде смештај. И све то уз осмех.

Посебно ми је интересантан начин на који говорите о становницима удаљених земаља. Можете ли да нам опишете свој сусрет са неким народом. Како реагују, какав је њихов први однос према Вама и шта Вас обично питају?

Па, реакције су различите, обично сам ја ту онај који је изненађен, усхићен и срећан када дођем у контакт са њима. Заинимљиве су приче из племена Ментавај које живи на једном малом индонезијском острву Сиберут (западна Суматра). До њих сам дошао након 4 сата возње чамцем и 4-5 сати пешачења кроз џунглу, где сам их након тога нашао усред џунгле. Кренуо сам да се рукујем са свима њима, незнајући да ли је и код њих исти обичај као и код нас. Упознао сам се поглавицом племена и испричао му зашто сам ту и шта је мој циљ. Прихватили су ме дру-

гачије него остале туристе који су долазили раније, можда због моје искрености, тако да су на крају рекли да следећи пут када будем долазио дођем без водича (локалаца).

Племена из Етиопије су потпуно различита, нека су мирољубива, али нека и јако ратоборна. Племена Мурси једно је од најратоборнијих племена. До чекали су ме са калашњиковима, тако да ми уопште није било свеједно у првом периоду. Народ Индије је толико диван, желе да вас угосте сваки пут када вас виде, понуде чајем, поразговарају. Генерално сва су то лепа и позитивна искуства. Толико буде лепих ствари да неке непријатне ситуације и не памтим. Водим се оном реченицом да „Срећа прати храбре.“, где некад и не размишљао о последицама и идем срцем, па је та срећа увек присутна.

Да ли су Вас људи са којима сте проводили време упознали са нечим новим?

Време које сам провео са племеном Ментавај научио сам да се увек мораш борити и никад не одустај! Њих је задесио цунами и морали су да се селе на други део острва, изграде кућу из почетка, започну нови живот. Сваког дана морају да трагају за храном у џунгли, морају учити једни друге свему и то преносити са колена на колена како би могли опстати.

Шта Вас инспирише и даје подстрек да наставите када се нађете у некој тешкој ситуацији,

далеко од своје земље и људи које познајете?

Некад се и сам запитам одакле ми енергије и снаге за неке лудости које радим. Верујем да је подршка породице и васпитање доста утицало на то да пребродим тешке ствари и наставим даље.

Можете ли нам открити неке занимљиве ситуације са путовања?

Занимљивих ситуација има пуно, али неке ћу памтити целог живота. Попут спавања у манастиру у Бурми на 1700 m надморске висине, само зато што сам пропустио последњи превоз за назад тог дана; пливања са кит-ајкулом величине 7-8 m; присуствовања племенској церемонији у племену Ментавај; путовања возом по Индији које је трајало 34 сата; причање на српском са Етиопљанином (људи који су радили на хидроцентрали на Нилу из Енергопројекта су их научили); посета вулкану Ерта Але, где се налазите 3 m у вулканском гротлу и где је температура 1200 °C!

Који је најчуднији гастрономски специјалитет који сте пробали?

Најчуднији специјалитет који сам пробао је дефинитивно шкорпија на Тајланду. Оне су генерално намењене само туристима и то је главна атракција.

Шта је најчудније што сте видели на својим путовањима?

Можда жене племена Мурси које буше своју доњу усну како

би ставиле дрвену или камену плочицу, која може бити и до 15 cm у пречнику.

Коју дестинацију бисте препоручили онима који воле да путују?

Зависи шта ко воли, али са Индонезијом знам да нећу погрешити. Тамо има за свакога по нешто, од планина, плажа, племена до Комодо змајева, кит-ајкула, ража...

Имате ли у плану наредно путовање и где би то било?

Наредно путовање је врло ускоро и биће поново Непал. Плашим се реченице коју изговарају људи који су посетили Хималаје, да ко једном оде на Хималаје долазиће стално. Једноставно врхови који се простиру свуда око вас остављају без даха. Прошле године сам ишао до базног кампа Анапурне, ове ће то бити базни камп Евереста.

Шта бисте поручили младим географима у Србији?

Младима бих поручио да што више путују јер ће тако изградити себе, проширити видике, упознати друге културе, то је богатство које остаје за цео живот и које ћете памтити... Волим да кажем: „Имаћу шта да причам својим унуцима.“ 😊

Велико ратно острво представља аду (речно острво), које је формирано као подводни спруд, а на површину је изронило тек почетком 16. века флувијалном акумулацијом транспортног материјала. Острво је често мењало облик, а овај процес траје и данас. Поред Великог ратног острва налази се и Мало ратно острво, последње две оазе нетакнуте природе водом раздвојене од урбаног центра главног града Србије. Посматрајући са острва, према југу и југоистоку пружа се поглед на београдску тврђаву, на северозападу лежи уређени кеј са старим центром Земунa, којим доминира кула Гардош, док се све до ушћа Саве пружа низ високих солитера, изграђених после Другог светског рата.

Острво административно припада општини Земун и заштићено је 2005. године у укупној површини од 211,38 ха. Два речна острва смештена су на 1172

и 1169 речном километру тока Дунава, са заштитним појасом у ширини од 50 m акваторије, са надморском висином од приближно 70 m.

Велико ратно острво категорише се као значајно природно добро III категорије. Ова острва имају посебан статус и због свог географског положаја, јер се ослањају на међународне пловне путеве Дунава и Саве. Она представљају значајне тачке на европском пловном путу (Коридор VII), који преко канала Рајна-Мајна-Дунав, повезује Северно са Црним морем.

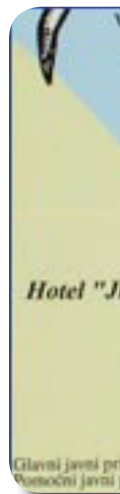
Мало ратно острво има веома малу површину и у потпуности је препуштено реци и птицама. На њему се не врше истраживања. На острво је и немогуће физички стати, јер је почело да се круни и тоне. Обилазак је једино могуће обавити чамцем или бродићем. За време великих водостаја острво бива у потпуности потопљено. Због наведених чињеница Мало ратно острво се често занемарује, и када се говори о природном добру обично већина људи помисле само на Велико.

Острво је настало у „рату природе“; наравно симболика

имена не односи се на тај рат већ на ратове између људи. Велико ратно острво се изборило да се појави на месту у коме се сукобљавају две моћне европске реке. Острво је постало мост између Истока и Запада, разли-

читих религија, цивилизација, држава, вековима их спајајући и раздвајајући...

Најстарији ликовни приказ острва налази се на мапи мађарског картографа Лазара Деака, око 1514. године. Велико ратно острво, првобитно је названо Дунавско острво, затим Циганско острво, а тек крајем 13. века на плановима се појављује ада под називом Ратно острво. После свих ратова Мало ратно острво названо је „Коњска ада“, а Велико „Сиротињско острво“. Од када је Београд пао под турску власт 1521. године па све до краја светских ратова, Велико ратно острво је увек било у склопу ратних операција. У неколико наврата је било и подељено. Последњи пут се то догодило након аустро-турског рата 1741. године када је северни део острва припао Хабзбуршкој монархији, а јужни Отоманском царству. Карађорђе је предводећи устанике 1806. године управо са острва бомбардовао београдску тврђаву. Такође, 1915. године, Аустријанци су острво искористили за освајање Београда. Ова кратка историја показује да острво није било одувек дивље и да је тек након Другог светског рата препуштено природи.

ВЕТЕРАН РАТА — ВЕЛИКО РАТНО ОСТРВО

Пише: Марко Петровић

Клима острва је континентална са израженим сушним периодом у јесен, и разликује се од остатка Београда што се приписује одсуству антропогеног утицаја. Просечна количина падавина износи 680 mm, а снежни покривач се задржава просечно до 20 дана.

Иако је острво релативно скоро настало на њему се могу наћи и реликтне и ендемичне врсте. Услед високог нивоа подземних вода преовлађују поплавне шуме, а неке од врста које га настањују су: бела, крта и бадемаста врба, црна и бела топола, зелени јасен, црни глог, багремац, итд. Лети, након повлачења воде, на обалама и спрудовима се формирају заједнице штирова, пепељуга и чичкова. Значајна биљна врста је и мочварни чемпрес (*Taxodium distichum*). У јесен 2010. године, евидентирана су 83 стабла која расту у средишњем делу шпица Великог ратног острва.

Велико ратно острво има улогу заштитника од поплава. Поплавне шуме врбе, тополе, багремца и јасена, као и мочварне биљне заједнице представљају природни сунђер који чува урбане зоне града од водених катастрофа. Ово је уједно и благослов овог острва, меко тло плавног карактера, онемогућава градњу инфраструктурних објеката.

Развијена вегетација и постојање већих водених површина

омогућавају да се на овим просторима храни, гнезди и размножава значајан број врста птица од међународног значаја. Ово острво је стално или сезонско станиште за 196 врста птица. У природном станишту можете срести орла белорепана, црну роду, седам врста чапљи, преко 40 врста патки, ронаца са далеког севера и др.

Ихтиофауна је заступљена врстама које насељавају воде Саве и Дунава. Изоловано од антропогених утицаја, ово подручје на коме се одражава динамика промене водостаја Дунава, проглашено је за природно рибље плодиште. Водоземце, као и гмизавце, одликује велика бројност и представљају основну храну за ретке и угрожене врсте птица, а имају и велику улогу у сузбијању размножавања појединих бескичмењака. Овде су присутни велика зелена жаба, мала зелена жаба, зелена жаба, гаталинка. У оквиру класе гмизаваца регистроване су барска корњача, речна змија и белоушка.

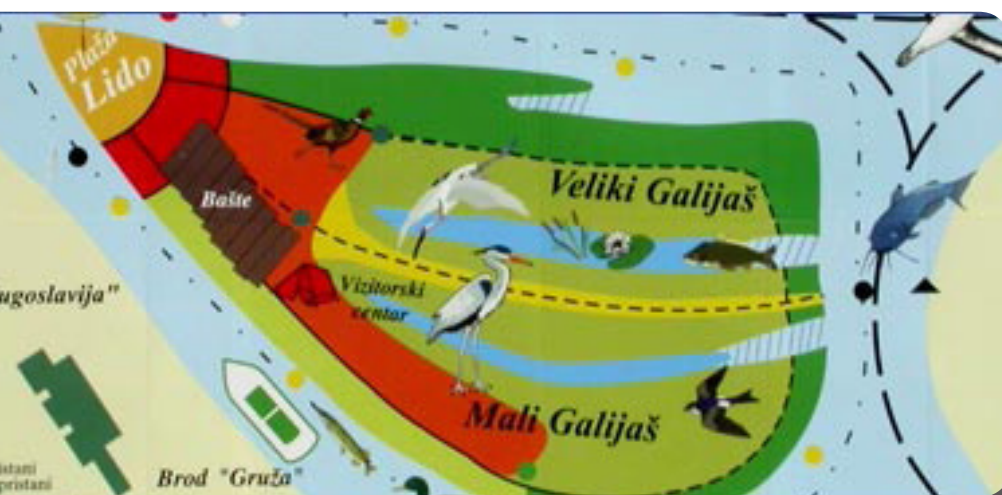
Што се сисара тиче, они су представљени са 23 забележене врсте, од бубоједа, глодара, слепих мишева, до звери и папкара. Бележи се и присуство шакала и дивље мачке који су бројни и у Панчевачком риту. Интересантно је да је овде регистрован и први налаз патуљастог слепог мишића у Србији (*Pipistrellus pygmaeus*).

Данас су на острву развијени излетничко-рекреативни туризам, као најзаступљенији, екскурзиони туризам и, наравно, екотуризам. За реализацију појединих облика туризма неопходни су елементарни услови. Изградња инфраструктурних објеката је законом забрањена, међутим постоје многе нелегалне грађевине - викендице у облику сојеница. У циљу даљег развоја туризма, у плану је изградња више система локалних осматрачница за посматрање птица дуж канала Велики Галијаш, поред оних које постоје. Такође, постоји и идеја да на северној страни буду изграђена мала пловеха острва као потенцијална гнездилишта већих птица попут лабудова, као и визиторски центар који је замишљен као дрвени двоспратни видиковац висине 16 метара, са кога ће заинтересовани моћи да виде и упознају биљни и животињски свет. На острво се лети може доћи преко понтонског моста, а у пролеће и јесен искључиво чамцима и бродићима.

Сваке године, чим поставе мост већ сам тамо. Некад одем само да лежим и читам књигу. Могао бих цео дан овде да проведем. Звук птица и шум ветра је све што ми треба после напорног јунског или јулског рока. Фасцинантно је то што имам осећај као да сам на неком напуштеном острву, нарочито када мало зађем дубље у њега. Не могу описати колико ми значи што постоји оваква оаза природе у граду са највећим бројем становника у Србији.

Срећан сам што је Велико ратно острво напослетку добило рат, после толико ратовања, и са природом и са људима који су га газили.

После свега, требало би га назвати *ОСТРВО МИРА*.

Пише: Милица Тодоровић

У средцрногорске врлети, у мору тишине и спокоја, на територији општине Даниловград устоличио се надалеко чувени Свети манастир Острог. Не тако „питомо“ окружење у коме је подигнута ова светиња учинило је да његов сјај доспе у први план одајући утисак бисера који својом светлошћу, скоро четири века, обасјава простор око себе. Величанственост овог манастира произилази не само из његовог изгледа већ, пре свега, из бројних исказа у којима је чудотворна моћ Светог Василија Острошког доказана на различите начине.

Манастир Острог је основао митрополит Василије Јовановић, који се на месту данашњег манастира настанио средином 17. века. Он је подигао Горњи манастир у коме се чувају његове мошти у чију чудотворну и исцелитељску моћ верују осим хришћана и поједини припадници других религија. Поред Горњег, у склопу манастира Острог налази се и Доњи манастир који је подигнут два века касније.

Оно што овај манастир издваја од осталих је његово уже подручје које одише

посебном енергијом која је само њему својствена. Та сила која у исто време испуњава човека смиреношћу, безбрижношћу, срећом се мора доживети да би се разумела. Много пре него што сам посетила овај манастир чула сам разне приче о тој неописивој енергији која испуњава душу и тело, али и о чудима која су се овде десила. Ипак, разговор са људима који су лично доживели неки вид исцељења је чврсто сведочанство чудотворних моћи овог светитеља и потврда да није неопходно видети да би се веровало.

Долазак у манастир Острог за све вернике представља посебно искуство. Многи су овде ради излечења, неки да запале свећу за здравље, а доста је оних који овде долазе ради духовног напретка. Оно што ће вас најпре дочекати када крочите на ово свето тло су редови аутобуса који превозе вернике из различитих делова Балкана, али и Европе. Од раног јутра испред улаза у Горњи манастир на стотине поклоника чека да своје молитве пренесе Светом Василију. Мноштво је исписаних порука са жељама верника која се остављају у манастир. И у Острогу је, као и у већини светих места, неопходно следити одређени кодекс обла-

чења. С тога, да би се ушло у манастир мушкарци морају имати на себи панталоне, а жене дуге сукње, мајице дугих рукава, као и мараму преко главе. Многи верници са собом носе личне ствари и ствари својих ближњих како би биле освештане поред кивота Светог Василија Острошког. Оно што посебно привлачи пажњу свих који дођу у манастир је винова лоза која је изникла из камена на месту где је Свети Василије Острошки издахнуо.

Посебно искуство које памти, верујем, сваки верник је ноћење у конаку које чини посету манастиру потпуном. Када је ведро велики део верника ноћи под отвореним небом. Киша је спречила да доживим такво искуство, мада за појединце падавине нису била препрека. Колико је заправо Острог посећен најбоље сам могла да уочим управо у конаку, предвече. Услед недовољно простора тераса, па чак и степенице служиле су као место за спавање. Гужва никоме није сметала јер су, чини се, сви били свесни места на коме су и сврхе са којом су дошли. Тада сам упознала нове људе и чула разне животне приче. Било нас је са свих страна, највише из Македоније. Заспали смо после дуготрајних разговора.

Ноћ је била тиха, никад краћа. Под утиском смо сутрадан напустили манастир са надом да ће нам се жеља, коју смо пожелели по излазу, до следећег виђења остварити.

Пише: Марија Иванковић

Када поменемо Париз, углавном помислимо на Ајфелов торањ, Тријумфалну капију, Лувр, Нотр Дам... Но, Париз је много више од тога. Ритам Париза најбоље се осети шетњом. Широки булевару су као створени за пешачење, мостови за предивне видике, док у многобројним парковима можете направити паузу и уживати.

Дуго сам маштала о свом доласку у Париз, а када ми се та прилика указала, потрудила сам се да обиђем што више атракција. Наравно, незаобилазно је видети, попети се на торањ, обићи Тријумфалну капију, прошетати чувеним Јелисејским пољима, обићи Нотр Дам, Лувр, Версај, али поред тога има још много тога за видети. У наставку ћу издвојити још нека занимљива места.

Шетња Сеном је нешто што се не заборавља. Поред савршених видика, мостови су веома занимљиви. Понт Неф је најстарији мост на Сени, изграђен у 16. веку. Опозит овом мосту је раскошни мост Александар III. Мост красе четири стуба на којима се налазе позлаћене статуе које „чувају“ мост. На средини моста налазе се „нимфе Сене“ и позлаћен грб Француске. Мост је низак (6 m), тако је саграђен како не би заклањао поглед на Јелисејска поља са једне стране и палату Инвалида са друге.

Оно што ми је посебно привукло пажњу је архитектура појединих грађевина. Међу њима својом величином издваја се Пантеон. Некада је то била црква посвећена св. Геновени, заштитници Париза. Након неколико намена данас је маузолеј у коме је сахрањен велики број познатих личности француске

историје (Жан Жак Русо, Виктор Иго, Емил Зола, Пјер и Марија Кири...). На улазу стоји натпис „Aux grands hommes la patrie reconnaissante“ – „За велике људе велика кућа“. Пантеон је дугачак 110 m, широк 84 m и висок 83 m.

Грађевина која подсећа изгледом на Пантеон је и храм посвећен Марији Магдалени. Правоугаоног је облика, и има 52 стуба висине 20 m. Прво је требао да постане меморијални центар у част Наполеонове армије. Обишла сам и доста цркава. Издвојила бих две. Једна од њих је црква Сант Северин, најстарија црква у Паризу. На том месту била је саграђена црква још у 11. веку, али након што је град кренуо да се шири, та црква је срушена и саграђена је већа у 15. веку.

Црква Сант Сулпис и даље привлачи туристе својим нултим меридијаном. Од Лувра до ове цркве води први нулти меридијан, пре Гринича. Познат је по имену „Линија руже“ из филма Да Винчијев код.

Од осталих грађевина издвојила бих градску већницу L'hotel de ville, изузетне архитектонске грађе. У близини ове већнице налази се и кула st. Jacques која представља остатке

цркве из 16. века. Зграда Опере или палата Гарније сматра се ремек делом архитектуре друге половине 19. века. Палата инвалида је првобитно била намењена за забрињавање рањених војника. Данас је војни музеј као и маузолеј. У палати се налазе посмртни остаци Наполеона. Саркофаг који се састоји од пет ковчега смештених један у други. Палата има једну од најимпресивнијих купола.

Што се паркова тиче, за који год да се одлучите нема грешке. Мој избор су били парк Тулери, Луксембуршки парк и Jardin des plantes, у оквиру кога се налази природњачки музеј. Поред обилазака обавезно пробати неке од француских сирева који се служе након оброка као дезерт. Исто тако, француска вина, макаронси и кроасани су незаобилазни, јер и то је све Париз. А све то можете понети и направити пикник уз Сену или Ајфелов торањ.

Париз је град који можете (не) волети или бити заљубљени у њега, али вас сигурно неће оставити равнодушним.

Али после свега овога како не волети Париз?

Пише: Јована Поподић

Далеко од домовине, на сасвим супротној хемисфери, у скроз непознатој земљи, Јапанци, истрајан и изузетно традиционалан народ, успевају да изграде своју заједницу, свој Мали Јапан. Нимало лако путовање почиње укидањем ропства 1888. године у Бразилу. Влада Бразила, као једино решење за очување пољопривреде види увоз радника из иностранства. Најпогоднијим су се показали Италијани и Азијати - посебно Кинези и Јапанци који су се тих година борили са економском кризом - за врло малу новчану накнаду ови људи су били спремни да се отисну на море и реше оног много страшнијег сиромаштва које су остављали иза себе у својим домовинама.

Ново поглавље у јапанској историји отворио је човек по имену Рио Мицуно потписивањем уговора са бразилским министарством пољопривреде. По том уговору путем Јужне Америке требало је да се упуту неколико хиљада Јапанаца са својим породицама које би тамо требало да

остану, ако је могуће, доживотно. Иако врло тешка, ова одлука за Јапанце значила је спас. У мају 1908. године из луке Кобе, махом полицијски службеници, свештеници, учитељи и машиновође са својим породицама укрцали су се на први брод према Бразилу. Тај брод се звао Касато Мару.

Главно одредиште бродова био је Сао Пауло, где су Јапанци углавном радили на плантажама кафе. Напорно путовање и пут у непознато су се исплатили - Јапанци су овде зарађивали дупло више него у Јапану тако да се многи радници одлучују да напусте плантаже и купе своја имања на којима ће самостално обрађивати земљу. Већ 1915. године у широј околини Сао Паула живело је око 400 економски независних породица.

Најмасовнија досељавања у Бразил одиграла су се у трећој деценији прошлог века. Након великог Канто земљотреса 1923. године, када је погинуло скоро четрдесет хиљада људи, влада Јапана охрабрује своје становнике и новчано потпомаже њихов

одлазак у Бразил. Захваљујући овој помоћи владе, до 1930. године се у Бразил, претежно у Сао Пауло, годишње досељавало од 12 до 27 хиљада људи!

1930. године са променом власти у Бразилу јача негативан став према имигрантима уопште, па тако и према Јапанцима - прилив имиграната је значајно смањен. Смањењу имиграције допринео је и улазак Јапана у II светски рат. Овај период био је веома тежак за Јапанце - јавља се изузетна нетрпељивост од стране Бразилаца, посебно због низа терористичких напада од стране јапанских терориста *senshoha*. Сукоби кулминирају укидањем јапанских новина и затварањем школа.

Ипак, и поред тешких периода и проблема са адаптацијом на културу и језик, јапанска заједница у Бразилу, а посебно у Сао Паулу, успева да се одржи већ 110 година захваљујући изузетно чврстој вези створеној још првих година боравка. Симбол ове снажне заједнице је основна школа Таишо отворена већ 1914.

године. Ова школа била је мали храм захваљујући коме јапански дух никада није клонуо.

Данас, јапанска заједница у Бразилу броји око 1,6 милиона људи, од чега у Сао Паулу живи око две трећине свих Бразилских Јапанаца (или на португалском

nipo brasileiros или *nikkeis*). Од доласка у Сао Пауло, Јапанци су насељавали различита насеља, али само у једном су се одржали до данас - Либердаде. Ово насеље је срце јапанске заједнице у целом Бразилу. Мирис јапанске трешње испуњава улице украшене разнобојним лампионима и муралима са јапанским симболима. На сваком кораку можете срести љубазне Јапанце који продају сувенире или традиционалну храну попут сушија.

Стогодишње преплитање две културе резултирало је стварањем сасвим аутентичне културе коју Бразилци зову *nipo brasilera*, а која није ниша друго до јапанске културе измењене под португалским утицајем. Јапанци, пуни поштовања према Бразилцима који су им пружили уточиште, никако нису желели да живе изоловано од утицаја њихове културе.

Они прихватају португалски језик и многе речи, посебно

оне које не постоје у јапанском језику (попут речи фармер или аутобус). Са друге стране, кувани пиринач остаје *gohan*, па ту реч чак и Бразилци користе у свакодневном говору. У прво време Јапанци су носили своју традиционалну одећу - кимон, међутим, он касније постаје главна тоалета за журке у Сао Паулу. Традиционални Јапанци прихватају и неке католичке обичаје везане за венчања и сахране.

Најживописније преплитање ове две културе може се уочити у кухињи. До пре доласка у Бразил, Јапанци сигурно нису могли ни да сањају да ће свој цењени суши правити са мангом или гуавом или да ће у соја сос стављати кукуруз!

Одушевљење културама је обострано - у Бразилу и данас траје аниме и манга грозница. Осим потражње за курсевима цртања, јавља се и интересовање за јапански језик. Не само јапанска уметност, већ и спорт

привлаче пажњу у Бразилу - међу младим Бразилцима спортови попут џудоа, аикида или кеңда постају неизоставна активност.

Ипак, преплитање култура није довољно за стварање хармоничног односа између два апсолутно различита народа. Некако можда неочекивано за један латински народ, Бразилци арогантно и са резервом прихватају Јапанце и никада потпуно отвореног срца не дозвољавају Јапанцима да им се приближе. Они су за њих само још један народ који са њима дели земљу - увек само *nipo brasileiros*. С друге стране, Јапанци, традиционални и помало хладни, али са зебњом и из потребе да буду прихваћени, мењају своје навике, своју традицију и културу. Допуштају да им тај бразилски, шарени темперамент обоји живот и они постају поносни Бразилски Јапанци.

Пише: Марко Ланговић

За осми број часописа БГ лист, урађен је интервју са наставницом географије Миленом Станојловић, мастер географом, која ради у ОШ „Утрин Бранковић“ у Кучеву.

Да ли се сећате Ваших првих додира са географском тематиком?

Да, приликом одлазака на море у Црну Гору више су ме интересовале планине које смо виђали у току пута него само море. Нарочито ми је у лепом

сећању остало истражиње Златибора. Касније су се географска знања проширивала прво у нижим, а затим и у вишим разредима основне школе и радозналост и жеља за упознавањем географске тематике је била све већа.

Шта Вас је инспирисало да упишете и завршите студије Географије и да се бавите овом науком?

Географија је мени била најинтересантнији предмет у основној и средњој школи. Жеља за продубљивањем знања и упознавањем нових и далеких култура и традиција биле су један од мотива за уписивање студија Гео-

графије.

Где је и какво је место географије у школама данас?

Географија као наставни предмет обрађује и природне и друштвене факторе и развој друштва у целини. Од како постоји као један од предмета који се полагају на Завршном испиту у основној школи, све се више учи са разумевањем а мање за оцену. Кроз стално усавршавање наставника и иновирања методологије предавања постаје све више приступачна ученицима у складу са њиховим узрастом и садржајима који се обрађују. Од како постоји и дигитални уџбеник усвајање географских знања је дос-

та олакшано јер ученици имају могућност да визуелно доживе неку појаву, процес или објекат.

Шта ђаци највише воле у географији, шта им је најинтересантније, а шта мање интересантно?

Садржаји из друштвене географије су интересантнији ученицима поготову у шестом и седмом разреду када се изучавају континенти понаособ. Посебно су им интересантни различити народи и њихов начин живота, док садржаје физичке географије (планине, реке, пустиње...) више уче фактографски.

Да ли сте имали прилике да организујете ђачке екскурзије? Сматрате ли да би професори географије требало више да учествују у томе?

Сматрам да то зависи од политике самих школа. Неке школе се дословно придржавају аранжмана које су већ саставиле туристичке агенције, док у другим школама се врше консултације између разредних старешина, наставника географије и управе школе и доносе заједничке одлуке о извршењу саме екскурзије. Сматрам да се на ученичке екскурзије треба више нагласак ставити на образовно-васпитни карактер него на забавно-рекреативни у смислу да се научи нешто ново о крају који се посећује и пожељно би било да се сама рута екскурзије обради на часу географије да би ученици имали представу зашто је важно посетити баш ту дестинацију и да би у току саме екскурзије ученици могли активно водити конверзацију о местима кроз која се пролази и месту где треба стићи. Конкретно, у школи у којој радим, прошле школске године водила сам (заједно са још три наставника – разред-

них старешина других одељења) ученике шестог разреда на једнодневну екскурзију у обилазак Сремских Карловаца и Новог Сада. Ове школске године у сарадњи са наставницом историје организовала сам излет за ученике петог и шестог разреда до Виминацијума и обилазак града Пожаревца.

Који облик рада у настави радије примењујете, традиционални или неки модернији приступ?

У зависности од саме наставне јединице која се обрађује на датом часу некада држим и традиционалну наставу, али се више залажем и користим модернији приступ у организацији самог часа. На пример, када сам предавала наставну јединицу „Вулканизам и земљотреси“ у петом разреду демонстрирала сам вулканску ерупцију помоћу модела вулкана који сам направила уз помоћ ученика да би они на очигледан начин стекли знања о апстрактној појави за њихов узраст.

Да ли се стручно и методички савршаваате и на који начин?

Да, похађам семинаре које организује школа или на које нас шаље и посећујем вебинаре

којих има нарочито много за организацију и извођење наставе у петом разреду јер се сада учи по новом програму, а они са могу наћи на сајту Логоса или на страници Зелена учионица.

Које су предности географа у односу на оне које се баве другим наукама?

Географи познају и природне и друштвене принципе функционисања самог света и у том смислу нам је лакше да се снађемо у одређеним ситуацијама.

Где видите младе географе у будућности? Шта ће бити са географијом као науком?

Географија као наука је у сталном развоју, а наставни предмет географија у самој настави се унапређује и разним наставним методама уводи иновативност и приближава се све више ученицима. Сада постоји дигитални уџбеник за пети разред који је јако занимљив и приступачан ученицима а наредних година добићемо дигиталне уџбенике и за остале разреде. Младе географе, у будућности, више видим на терену како врше разна истраживања, него како седе за катердом.

КО СЕ БОЈИ МИША ЈОШ

Пише: Теодора Поповић

Сат откуцава поноћ. Наступа глуво доба ноћи. Чује се понеки хук сове и урлик вука самотњака, таман толико да вас обузме језа. А онда на сцену ступа ОН, комшија пећинског човека, представник душе умрлих, озлоглашени најближи Дракулин рођак, крвопија, често довођен у везу са ђаволима и вештицама. Тако бисте мислили о њему да сте живели у време старих Римљана и древних Вавилонца или након одгледа-ног филма у мрачној биоскопској сали. Па када је тако страشان, зашто је онда симбол среће, на-претка, здравља и дугог живота у Јапану, Кини, на далеком Истоку? Зашто га се једни плаше, а други му се диве? Зашто је за-страшујућ, а у ствари безопасан?

Ова фасцинантна животиња која половину свог животног века проводи наглавачке висећи у пећинама, шупљем дрвету није ни слепа, није ни миш. Па шта је онда? Шишмиш је једини прави летећи сисар који има способност ехолокације. Живи скоро у свим умереним и тропским деловима света. Различите врсте бирају различита станишта. У недостатку склоништа у природи, досељавају се у градове у којима траже храну или место за живот. Можемо их видети на таванима, у кутијама ролетни, прозорским капцима, напуштеним зградама, замковима. Ноћобдије су, што значи да дању спавају, а ноћу лове. У зору, пре одласка на починак, оглашавају се пискутавим "цврчањем".

Јеловник им је разноврстан. Једни су вегетаријанци, а други месоједи. Служећи се крупним очима и оштрим чулом мириса група великих љиљака лако долази до воћа, бобица, цвећа, не-

ктара (биљне хране). Припадници друге групе углавном лове инсекте, ситне сисаре, жабе, рибе, па чак и птице и шкорпије. Због слабо развијеног чула вида храну траже ослањајући се на ехолокацију - способност да "виде" у мраку користећи одјеке својих властитих звукова како би дешифровали облике свог мрачног окружења. Када испуштају социјалне звукове у сврху комуникације мајка-младунче, означавања територија, позива у помоћ или привлачења женки, тада их можемо чути јер се оглашавају у нижим фреквенцијама у нашем чујном подручју. Има их у свим бојама и шарама и различитим величинама, од 33 милиметара и 2 грама до 1,5 метара и 1,2 килограма.

Могу ли да замислим планету Земљу без њиховог присуства? Никако! Они имају веома важну еколошку улогу, виталну за здравље читавог екосистема и људске економије. Преко 500 биљних врста, укључујући манго, банану, какао, агаву и баобаб, зависно је од слепих мишева. Веома је важна њихова инсективорна улога. Као једини природни предатор ноћних инсеката контролишу њихову бројност. Само један слепи миш може да поједе до 3 000 инсеката за једну ноћ, а колонија од 500 чланова може да поједе тону инсеката годишње. Да њих нема, прскање комараца нам не би много помогло да се отарасимо тих напасти. Заузимају значајно место у контроли штеточна пољопривредних култура и шума. Попут птица, поједини слепи мишеви играју важну улогу у ширењу семена дрвећа и других биљака. Управо из тог разлога добијају на значају у

могућој обновы шумских екосистема.

Климатске промене изазивају померања у животињском свету, па су се неке врсте слепих мишева појавиле тамо где их никада није било.

Нажалост, њихова популација опада као последица губитка станишта због крчења шума, уништавања водених и мочварних површина, обнављања старих грађевина. Ове претње су највеће у неразвијеним деловима света, као што је афрички континент, где је управо присуство ових животињских врста од неизмерне важности. Још један од проблема представља убијање слепих мишева, ради заштите воћних усева, и као последица сујеверја.

Слепи мишеви су у нашој земљи Уредбом Владе Србије заштићени као природне реткости. Забрањено их је хватати, малтретирати и убијати. На основу досадашњих истраживања, евидентирано је да у спелеолошким објектима у Србији живи 21 врста слепих мишева. Од тога се 11 врста налази на Црвеној листи као глобално угрожене врсте. Зато на време морамо схватати да су ове јединствене животиње наши пријатељи и да нестанак "само" једне врсте може значити пропаст за све нас.

ОД „ПРЪАВОГ СТЕЦИШТА“ ДО „УРБАНЕ ЦУНГЛЕ“

Пише: Александра Ранковић

Куала Лумпур, главни град Малезије и пети по величини град у југоисточној Азији, иако по критеријуму величине свакако није међу највећим градовима на свету, демографски је врло интересантан. Развијао се под утицајем европске и азијске културе, муслиманске, будистичке и хиндуистичке вере, традиције Малајског, Кинеског и Индуског народа.

Порекло Куала Лумпура датира од 1857. године, када је група од 87 кинеских рудара основала насеље на месту садашњег предграђа Ампанг. Заједница је процветала упркос неповољној локацији унутар цунгле која је била извор маларије. Централна позиција града довела је до избора Куала Лумпура за главни град Малезије (1895. године).

Град је био окупиран од стране Јапана у Другом светском рату (од 1942-1945. године). Његово становништво се значајно повећало у послератним годинама током дуге Герилске побуне против британске колонијалне власти под комунистичком управом (1948-1960. године), а под програмом пресељавања успостављена су нова села на периферији града. Куала Лумпур је постао главни град независне Федерације Малаје 1957. године,

а Малезије 1963. године. Раст становништва је био брз, подстакнут индустријским развојем, становништво је достигло пола милиона средином шездесетих, а премашило је милион у раним осамдесетим.

Од малог града са приближно 200.000 становника колико их је било педесетих година, Куала Лумпур се развијао великом, дуплирајући своје становништво у просеку на сваких 25 година. Овако брз пораст није забележио ниједан град југоисточне Азије. Данас има 7,5 милиона становника. Према пројекцијама Уједињених нација број становника ће наставити да расте великом брзином.

Град се састоји од мешавине модерне и традиционалне архитектуре. Грађевински објекти као што су стаклени и бетонски небодери, елегантне џамије, кинеске продавнице (породичне продавнице са пословним простором у приземљу и животним простором породице на спрату), сквотерске колибе и малајске „стилт кампунгс“ („села“) одају западне, блискоисточне, источноазијске и локалне утицаје.

Центар града дуж насипа Келанг је у великој мери пренасељен. Комерцијална четврт, звана Златни троугао, концентрисана је на источној страни

реке. У језгру града налазе се две некада највише зграде на свету: Петронас куле близнакиње од 458 m, дизајниране од стране аргентинско-америчког архитекте Цезара Пела и један од највиших емитера и телекомуникационих торњева, кула Куала Лумпур висине 421 m. Владине зграде и монументална железничка станица (изграђени под утицајем маварског дизајна) налазе се на брдовитој западној обали реке. Ово језгро је окружено зоном кинеских двоспратних дрвених продавница и мешовитих резиденцијалних подручја Малаи кампунгс, модерних бунгалова и станова од цигле. Ексклузивни Букит Тунку (или Кени Хилс) сектор представља елитно насеље Куала Лумпура које спаја више архитектонских стилова.

Малајци, који су муслимани, највећа су етничка група града. Упркос распрострањености купола и минарета повезаних са исламском архитектуром, немуслиманска кинеска култура доминира градом, а хиндуска индијска мађина такође је бројна.

Куала Лумпур је пример модерног града чији је развој последица синтезе култура, вера и различитих народа који овде живе. Свака нација оставила је траг у архитектури града, допринела је његовој разноврсности и јединствености у свету. Контрасти између четврти града су велике, свака четврт инспирисана је културом народа који ту живи, али у томе и јесте богатство овог града. Упркос великој разноликости сви живе заједно у хармонији и миру. Куала Лумпур је пример заједнице где је сваки народ успео да задржи свој идентитет, али и прихвати туђ стварајући модерну заједницу на коју би требало да се угледају многи.

Пише: Марко Ланговић

„Крај њих још има пропланака на које људска нога никада није крочила. Оне су моћне, брзе, питке. Размичу брда и планине. Чаробним шумом или дубоком уснулошћу заувек остају у срцу. Украшене изворима, пећинама, водопадима, боровима, млиновима. На две стране иду. Ка Јадрану, између осталих, иде и река Цијевна!“

„Кањон Колорада“ се налази на око 500 km од Београда?!... На сличној удаљености се налазе и „Нијагарини водопади“?!...

Када бисте чули некога да износи овакве информације, помислили бисте да му географија и није јача страна. Ипак, многи људи би рекли да постоји нешто што је тачно у овој тврдњи. Него, хајде да, кренимо од почетка.

Да је природна лепота Црне Горе надалеко позната, вероватно се већина вас уверила у то. Бројни кањони, клисуре, пећине у планинском делу, те обалски појас Јадранског мора, сведоче о божанској лепоти природе коју поседује ова држава. Да Црна Гора има све оно што једну државу чини интересантном, не само за бројне

истраживаче већ и за туристе различитих афинитета, показују и јединствени природни објекти којих има у великом броју и по којима је она препознатљива у свету. У првом реду се издваја кањон реке Таре који са својом максималном дубином од око 1300 m представља други најдубљи кањон на свету, након кањона реке Колорадо. Ипак, мало је познато и да Црна Гора има свој „кањон Коларада“. Иако знатно мањих димензија, бивши „Југословенски кањон Колорадо“ се по лепоти може и те како упоредити са својим имењаким из Северне Америке. Реч је заправо о хидролошком објекту реке Цијевне која својом лепотом никога не оставља равнодушним.

Река Цијевна са правом носи епитет једне од најлепших црногорских река. Ово подручје представља једно од изузетних природних вредности слива реке Мораче и Скадарског језера. Лепота тока Цијевне у вези је са њеним пореклом. Река има изразит планински карактер: брза је, хладна и бистра са препознатљивом светло зеленом и тиркизном бојом. У чистој, прозирној води могуће је видети и свој одраз. Камените обале и

суви предели посебна су лепота реке која је у две трећине тока пијаћа. Пролазећи кроз село Дивоша, често можете видети становнике који директно захватају воду из реке и користе је за пиће. Чиста вода и готово нетакнута природа која окружује речно корито одаје утисак да локално становништво цени поклон који је природа подарила овом подручју.

Стручњаци кажу да је за данашњу лепоту корита Цијевне, разноврсност геоморфолошких и хидролошких облика, заслужена флувијална ерозије, а за лепоту кањона повлачење ледника са Проклетија. Испод планинског врха Шеникут, на западном делу албанских Проклетија, извиру две речице које се након двадесетак километара тока састају и чине реку Цијевну. Њена укупна дужина износи свега 56 km, од којих кроз Црну Гору протиче у дужини од 33 km. Назив реке потиче од речи „цев“ јер на доњем току реке речно корито има изглед цеви. На дужини од 25 km Цијевна је усекла до 1000 m дубоки кањон. Погледом из села Делај, на црногорско-албанској граници, види се готово читав кањон, који импресионира својом лепотом и рељефом. У одређеним деловима кањон постаје дубљи и ужи, са вертикалним странама окренутим према небу. У том горњем „класичном“ планинском току, река је просечне дубине око пет метара. Даље река усеца своје корито у флувиоглацијалном материјалу и прави толико узан кањон који мало бољи скакачи могу и прескочити. У лето њено празно корито изгледа баш онако како обично замишљамо

пејзаже на Месецу или Марсу.

Поред већ поменутог кањона, име још једног хидролошког објекта на овој реци је добро познато – „Нијагарини водопади“, који су поред кањона симбол реке Цијевне. Ако би се могао издвојити најлепши сектор на реци то би свакако били ови водопади који су изузетно привлачни за све посетиоце - водопад код Куће Ракића, висине је око 10 m. Сматра се да је разлог давања имена кањону Колорадо и водопаду Нијагара, поред импресивног изгледа и тај што се велики број људи из овог краја иселио за Америку.

Уз ток реке Цијевне налази се и један од највећих ботаничких локалитета на Балканском полуострву. Чак 954 биљне врсте пронашло је станиште у сливу Цијевне, од којих су многе и ендемске (тустина, имелица итд.). Некада је уз реку било много воденица и мостова. И данас се могу видети остаци мањих и већих млинова, изграђених од камена. У њима живе смокве, вода се прелива преко њихових прагова, а кроз прозор се чује

силовита и тиркизна Цијевна. Лети река у доњем току нестане у пукотинама, скривеним процепима и пећинама, пресуши, док се у горњем и даље прелива са слапа на слат и прави „каде“, у којима спас траже становници „вреле“ Подгорице. Након свега реченог, и не чуди чињеница да је 2017. године њена природна вредност препозната па је и заштићена као споменик природе.

Ипак дуго времена, Цијевна је била у комшилуку који „не примећујемо“, док путујемо према Јадранском мору. Тако близу Подгорице и јадранској магистрали (свега пар километара), а опет тако далеко. Планински венци који окружују ток Цијевне нису истина довољно ни проучени, ни истражени. Тек се у последњих неколико година навикавају на макадамске, шумске цесте, на џипове и упорне планинаре, нарочито лети, те све већи број људи има прилику да види до сада неоткривено благо Црне Горе, али и Балкана.

ГЕОГРАФИ (ПОЛУ)МАРАТОНЦИ

Пише: Биљана Стевлић

Студенти смера Географија сваке године учествују на такмичењима у различитим спортским дисциплинама као што су „dragon boat“, кошарка и одбојка. Од ове године је формирана још једна спортска секција на нашем факултету – полумаратонска, у оквиру које су се наши студенти такмичили на полумаратонима у Београду и Бањој Луци.

На Београдском полумаратону штафетну екипу су чиниле Александра Милосављевић, Милица Мијатовић, Ружица Блешић и Биљана Стевлић, док је полумаратонску трку трчала Милена Симоновић, са још двоје студената са других смерова, Бенџамин Џозеф – туризмологија и Анђела Стојановић – геопросторне основе животне

средине. На Бањалучком полумаратону су сви студенти трчали полумаратонску трку (21,1 km).

Сви заједно су остварили одличне резултате на претходним такмичењима. Тренутно се спремају за наредни полумаратон који ће се одржати у Љубљани 28. октобра. Надамо се да ће одржати своју форму до тада и постићи још веће успехе на предстојећим такмичењима!

Београдски полумаратон

Штафета: 2:11:17

Бенџамин Џозеф: 2:32:18

Милена Симоновић: 2:32:51

Анђела Стојановић: 2:32:51

Бањалучки полумаратон

Милица Мијатовић: 2:28:24

Милена Симоновић: 2:28:25

Биљана Стевлић: 2:29:44

Анђела Стојановић: 2:29:44

Бенџамин Џозеф: 2:34:12

Ружица Блешић: 2:41:43

ЕРУПЦИЈА ВУЛКАНА ФУЕГО У ГВАТЕМАЛИ

Пише: Александра Ранковић

У историјском периоду, Фуего је еруптирао више од 60 пута. Широ је вулкански пепео до градова Есцuintла (Escuintla) (75.000 становника) 20 km јужно, Антикуа (Antigua) (25.000 становника) 15 km југозападно и до града Гватемале (2,2 милиона становника) главног и највећег града, 40 km југозападно. Вулкан обично избацује фин пепео до 10 km у висину. Његове ерупције су кратке, снажне, са бројним лавичним токовима. Спада у најактивније вулкане на свету.

У недељу 3. јуна 2018. године, око поднева по локалном времену, вулкан Фуего започео је вулканску ерупцију. Прва на удару вулкана била су насеља на јужним падинама. Села у близини вулкана одмах су била прекривена дебелим слојем пепела. Ерупција је довела до евакуације око 3.100 људи из околних подручја. Велика концентрација пепела у ваздуху присилила је затварање Међународног аеродрома „Ла Аурора“, главног аеродрома у држави.

Смртоносна мешавина пе-

пела, камених фрагмената и врућих гасова потекла су низ реке и потоке на странама вулкана. Пошто се ти пирокластични токови често крећу брзином већом од 80 километара на сат, у стању су да сруше дрвеће, куће или било шта друго на свом путу. Поред пепела, током ерупције избацују се и гасовите компоненте невидљиве за људско око, укључујући сумпор диоксид. Ови гасови могу утицати на људско здравље - иритирајући нос и грло приликом удисања, а при реакцији са воденом паром доводе до појаве киселих киша. Сумпор диоксид

такође може реаговати у атмосфери и формирати честице аеросола, што може допринети климатским променама.

Ерупција је довела до формирања стуба пепела високог око 15 километара. Пирокластички токови однели су многе људске жртве и оштетили усеве. Тешке падавине током ерупције довеле су до формирања опасних лахара, мешавине пирокластичног материјала и блата који су додатно погоршали ситуацију, онемогућили спасавање људи и нанели додатну материјалну штету.

Након главне ерупције, у неколико наредних дана дошло је до неколико мањих ерупција који су довели до додатних евакуација људи, али је забележен и слабији земљотрес. Земљотреси су чести пратиоци вулканских ерупција и након ерупција може доћи до више слабијих потреса, али исто тако земљотрес се може јавити и непосредно пред ерупцију вулкана и најавити је.

Према подацима, ерупција Фуега била је фатална за више од 112 људи, повређено је 57, а нестало више од 197 људи. Материјалне штете по околна села, пољопривреду и економију Гватемале су огромне.

Пише: Исидора Марковић

Питате се која би то држава била? Прва асоцијација на дијаманте вам је сигурно Африка. Е, па, у праву сте. Овај пут селимо се на сам југ континента у једну малу и ретко насељену државу, а то је Република Боцвана. Боцвана је највећи извозник дијаманата на свету, који су пронађени тек 1967. године, свега годину дана након стицања независности.

Први утисак када стигнете у Боцвану био би – пространство и прашњава, сува и црвенкаста земља. Пре 50 година становници ове државе имали су свега 30 km асфалта, а данас могу да се похвале са око двадесетак хиљада километара модерних путева.

Овде није тешко покренути приватни бизнис. Процедура је врло једноставна и порези нису велики, нити је пореска политика строга. За разлику од Србије где, чим региструјете фирму, прво на ред дође порез, у Боцвани вам дају времена да радите, зарадите, развијете посао, запослите људе, а порез долази тек када је бизнис стабилан. Држава је направила добро окружење за предузетнике. Наравно, ни

овде не иде све увек глатко, треба имати стрпљења за одређене административне процесе. Главна разлика је што држава заиста подржава мале предузетнике и сваком бизнису даје шансу да се развије.

Младе људе углавном привлачи западњачки начин живота у градовима и жеља да живе у савременијим условима или, како би они сами рекли, у „новом свету“. Стога се фирме отварају у градовима, где је и највећа концентрација становника. У Габоронеу, Френсис Тауну, Молепололеу, Балапеу и Мауну живи око 69,4% укупне популације.

Уочи проглашења независности Боцване израђен је први генерални урбанистички план будућег главног града. Лобатсе је најстарији град у Боцвани који је требало да постане њен главни град. Пре двадесетак година био је познат као највећи извозник меса за ЕУ, пре свега говедине која је изузетног квалитета. Један од специјалитета у Боцвани јесте гулаш од крављег репа. Међутим, како се налази скоро на самој граници са Јужноафричком Републиком, из геополитичких разлога за главни град Боцване ипак је изабран Габороне.

Габороне - град пространства. Они који су у њему боравили истичу да је све доста далеко, са пуно отвореног простора, без високих зграда, асфалта, саобраћаја. Мање је људи на улицама, па самим тим и мање гужве. Осећате се слободније и лакше се дише. Један од првих утисака остављају срдачни и пријатни људи. Сви се

ЗЕМЉА СРДАЧНИХ ЉУДИ, ДИ

јављају једни другима на улици, у превозу, у банци, иако се не познају... Врло је учтиво стати и попричати са неким: „Думела“ (добар дан, како сте?), какво је време, довиђења, иди добро итд. Уобичајени су при поздраву... Свега пар реченица које значе много. Овде се никада нећете осећати усамљено, јер увек имате са ким да размените неколико реченица. Житељи града су љубазни, благе су нарави и све решавају разговором.

Габороне - један од најмлађих градова на планети има једну од највећих стопа урбанизације у свету. На његовом данашњем простору, након стицања независности 1966. године практично није било ничега. А онда је држава полако почела да формира град, па је већ 1969. године имао изграђене пословне зграде и стамбене четврти. Никао је пре само 50 година и од неколико кућа постао град у коме данас живи 15% укупног броја људи у Боцвани. Као и читава држава, и Габороне је још увек једно велико „градилиште“, а досељеници са простора бивше Југославије, нарочито Срби, дали су велики допринос у изградњи и развоју ове младе државе на југу Африке. Крајем 60-их година у Боцвану су почели да се досељавају српски просторни планери, доктори, здравствени радници, професори, грађевинари, технолози. Тада је држава имала озбиљних проблема са пројектима, а Срби су учествовали у пројектима у вези са изградњом инфраструктуре. Први урбанистички план, који су радили енглески просторни планери, је предвидео раст града и величину од 25.000 становника. Године 1993. неколико Срба из Београдске планерске школе је започело рад и направило око 30 просторних планова, за та-

слика 4

ЈАМАНАТА И МАЛИХ ПОРЕЗА

дашњи град од 150.000 становника. Један од најинтересантнијих примера јесте Урбанистички план централне пословне зоне. Човек који је најзаслужнији за њихову израду јесте Константин Кокан Мандић, архитекта који је допринео изградњи овог града пројектовањем зграде Поште, стамбеног комплекса у близини Универзитета и Националног фудбалског стадиона.

Урбани развој у потпуности је променио изглед Габоронеа. Његов првобитни савански предео и зелене површине променили су се услед антропогених утицаја. Габороне од малог насеља интензивно прераста у веома модеран град и данас броји око 269 хиљада становника. Због тога носи епитет „најбрже растуће урбане лабораторије у супсахарској Африци“. То повећање резултат је рурално-урбане миграције и економског положаја, као и интензивне урбанизације, индустријализације и прометног развоја. Данас се Габороне суочава са изазовима и проблемима типичним за мегаградове, попут деградације околина и неконтролисаног урбаног ширења.

У њему је изграђен чувени Национални музеј, Централни пословни дистрикт и енклава са владиним институцијама. Занимљиво је и старо централно шеталиште, многобројни модерни шопинг центри, елитно стамбено насеље Пакалане и Универзитетски комплекс. Универзитет Боцвана је основан пре 30 година као први и једини у овој афричкој земљи. Од 2013. године имају још један, основан као заједнички пројекат три државе: Боцване, Лесота и Свазиленда, пре свега из политичких, финансијских и практичних разлога, а највише због сличности језика ове

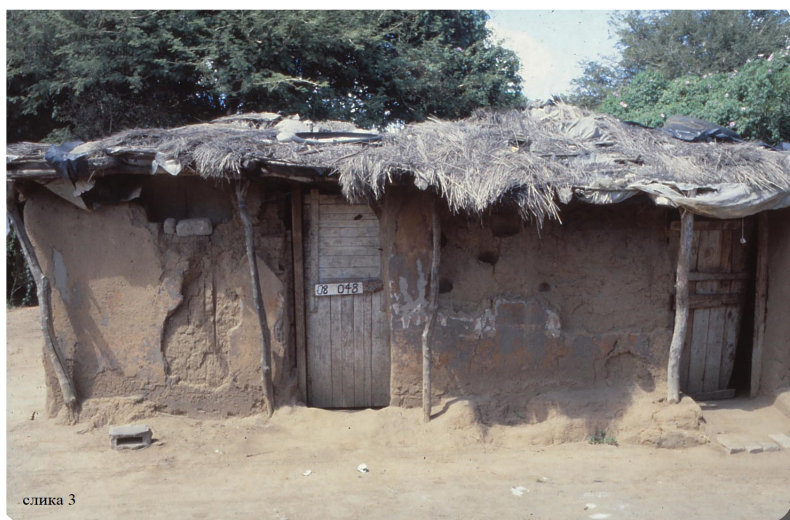
три независне државе.

Габороне - град контраста. На свега пар минута превоза помислићете да сте у неком другом граду или држави (Слика 1). С једне стране нови центар који се одликује зеленилом, парковима и лепим булеварима, пословним и стамбеним зградама, Универзитетом и болницама. Зграде су у виду вишеспратница у којима живи становништво са високим и средњим примањима (Слика 2). С друге стране пустош, беда, сиромаштво и немаштина, у сваком погледу те речи. Урбана структура била је таква да је остављала мало простора за ширење. Становништво живи у једноставним, ниским кућама, разбијеног типа (Слика 3). Стамбене зоне у Габоронеу претежно су монофункционалног карактера, па није уобичајено да су унутар њих смештене продавнице за свакодневне потребе. Уколико желе да оду у неку већу куповину намирница, становници најчешће морају да пређу дуг пут како би дошли до великих и комерцијалних центара, смештених на периферији града и изграђених у америчком стилу. У изворним селима је менталитет народа посебан, као и уопште

начин живота. Велики прилив имиграната из руралних подручја дуго је занемариван, што је довело до настанка непланских squatter насеља, попут насеља Олд Наледи (Слика 4). Екстремно сиромашно становништво је готово преко ноћи заменило станиште и побољшало квалитет свог живота, али само привидно. Не постоји заинтересованост за бригу о овим непланским насељима и то је основни проблем даљег развоја тих делова града.

Супротности које постоје у изгледу, изградњи, организацији, инфраструктури итд. главног града такође осликавају и контраст целе државе. Потпуно супротна од урбаних центара у којима просторни развој и процес урбанизације још није завршен су рурална подручја. Очувана природа резервата дивљих животиња и Националних паркова представљају праве оазе. Фасцинантна села Бушмана и шаренолике кућице народа Ндебеле који живе у складу са природом прича су за себе. Ту причу биће можда прилике испричати у неком од наредних бројева.

слика 3

- Ђаковић Јасна, Специфичности биодиверзитета Великих Антила, др Снежана Ђурђић, 20.12.2017.
- Петковић Јелена, Капска флористичка област – еколошке и биогеографске одлике, др Снежана Ђурђић, 22.12.2017.
- Теофиловић Кристина, Биогеографске специфичности Јужноафричке висоравни, др Снежана Ђурђић, 22.12.2017.
- Поповић Зорица, Биогеографске специфичности клисуре реке Трешњице и њихова заштита, др Снежана Ђурђић, 27.12.2017.
- Божановић Андријана, Географске одлике Словачке и регионална диференцијација, др Дејан Шабић, 28.12.2017.
- Рончевић Милена, Туристички потенцијали општине Колашин, др Мирјана Гајић, 28.12.2017.
- Никић Милица, Биогеографске специфичности Комова и њихова заштита, др Снежана Ђурђић, 21.02.2018.
- Ковачевић Петра, Специфичности биодиверзитета архипелага Корната и њихова заштита, др Снежана Ђурђић, 06.03.2018.
- Сибиновић Анђелија, Значај објекта рада за ефикаснију наставу географије, др Љиљана Живковић, 22.03.2018.
- Анђелковић Никола, Специфичности биодиверзитета малих острва Јужног Пацифика, др Снежана Ђурђић, 30.03.2018.
- Машић Маријана, Биогеографске специфичности Ковиљско – Петроварадинског рита и њихова заштита, др Снежана Ђурђић, 26.04.2018.
- Костић Анђела, Биогеографске одлике Бељанице и њихова заштита, др Снежана Ђурђић, 09.05.2018.
- Радовић Андријана, Туристички потенцијали Радана и његовог непосредног окружења, др Мирјана Гајић, 06.06.2018.
- Зубер Маја, Значај природних и антропогенетских вриједности за афирмацију туризма Будванске ривијере, др Мирјана Гајић, 06.06.2018.
- Петровић Филип, Геополитички проблеми и кризна жаришта на простору Блиског истока, др Мирко Грчић, 07.06.2018.
- Дивац Ивана, Биогеографске специфичности Јадовника и њихова заштита, др Снежана Ђурђић, 13.06.2018.
- Драговић Милица, Примена методичких иновација у настави географије, др Љиљана Живковић, 20.06.2018.
- Грчић Мирјана, Географске одлике Грчке и регионална диференцијација, др Дејан Шабић, 20.06.2018.
- Кнежевић Татјана, Природне одлике Сибира, др Дејан Шабић, 20.06.2018.
- Марковић Сања, Географско – еколошке карактеристике територије Града Врања, др Мирољуб Милинчић, 26.06.2018.
- Миливојевић Марина, Геоеколошке карактеристике Аде Циганлије, др Мирољуб Милинчић, 29.06.2018.

- Живадиновић Соња, Фитогеографске специфичности биома тропских кишних шума Аустралије, др Снежана Ђурђић, 10.07.2018.
- Стајић Зорица, Примена групног облика рада у обради регионално – географске тематике, др Љиљана Живковић, 17.07.2018.
- Радишић Јована, Политичка, привредна и културна обележја цивилизације Маја, др Снежана Вујадиновић, 18.07.2018.
- Михаиловић Марија, Регионално – географски приказ општине Пожаревац, др Снежана Вујадиновић, 10.09.2018.
- Јеремић Катарина, Клисуре реке Градац – специфичности биодиверзитета и њихова заштита, др Снежана Ђурђић, 11.09.2018.
- Туровић Младен, Значај сеоског туризма у руралном развоју општине Ивањица, др Марија Антић, 17.09.2018.
- Ђурић Немања, Демографски и социоекономски развојни трендови насеља општине Палилула, др Марија Антић, 17.09.2018.

Петоречје

Ово дрво има бујну крошњу.
Ова шака има пет прстију.
Нераздвојне и непоновљиве.
Несвакидашње и ретке.
Као расцветали цвет,
део су овог врта.

Једна нераскидива веза,
траје годинама уназад.
Иако различите, а сличне.
Имају нешто, а поново немају.
Желе слободу, а поново је не желе.
Тихе су, а поново гласне.
Другачије, а поново исте.
Удаљене, а поново спојене.
Невезане, а поново везане.

Набујале свих пет,
спрема се нешто опасно.
Неки заједнички план.
Кује се заједништво,
стуб, ослонац свега,
властити спас.

Срећу се на једном месту,
посебном за све њих,
магичном и необичном.
Пу је њихова срећа.
Пу воде разговоре,
бриге, патње, радости живота.
Једна чини део друге.
Пада им ништа не фали.
Увек се радују том месту.
Враћају му се изнова,
то је за њих већ рај.

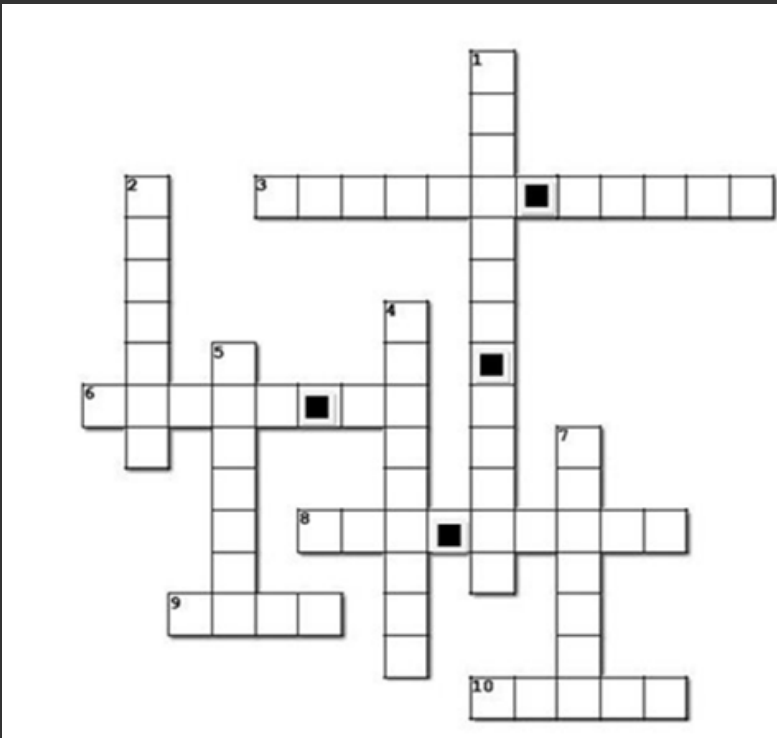
Тамара Пешић

ГЕОГРАФСКА ОСМОСМЕРКА

Х	Ч	К	А	У	С	Т	Р	А	Л	О	П	И	Т	Е	К	У	С
Р	В	У	С	Т	А	Л	А	Г	М	И	Т	С	А	В	Е	Ч	Ц
К	О	Т	О	Р	И	Н	Д	О	Р	И	К	Г	Т	П	Е	С	П
Ц	Р	П	И	Н	Д	О	Л	О	М	И	О	Е	Е	А	О	В	Р
К	А	А	А	Р	О	Т	Е	Р	Р	Д	А	Р	Г	Н	С	И	Е
У	Б	Н	Т	О	А	Р	О	Е	А	К	И	Е	У	Ч	М	Ш	К
Р	О	Ч	В	Е	О	Н	Т	Л	Е	Н	Т	Н	С	И	О	Т	А
В	В	Р	Е	Ч	Р	П	О	Е	Ш	И	С	И	И	Ћ	Г	С	М
И	К	Ш	Е	Р	О	В	С	С	И	Ч	А	К	Г	Е	А	Р	Б
М	А	О	А	Е	Т	П	П	Л	А	Т	А	Н	А	В	Д	Ш	Р
Е	Р	Т	Х	Ц	И	Х	А	Л	И	У	Ч	Е	Л	А	И	А	И
Т	Т	Р	И	Х	Т	Г	О	К	И	К	Р	Р	П	О	Ш	К	Ј
А	А	А	О	М	О	У	Р	У	И	О	П	У	А	М	Е	С	А
Р	Ч	З	Е	Д	О	В	Р	Н	Е	Ч	Ц	И	С	О	Ж	П	Ш
Ј	И	Л	А	Н	Д	Р	Е	И	И	Ц	А	Е	Ч	Р	Е	Е	А
Н	К	П	Р	Е	Ц	Е	С	И	Ј	А	Х	О	Н	И	Е	Р	С
Р	У	Ж	А	В	Е	Т	Р	О	В	А	О	В	А	К	А	К	О
Д	О	М	О	В	Х	Р	Х	Е	Б	Р	И	Д	И	А	Ц	А	С

ГЕОГРАФСКА УКРШТЕНИЦА

КОЛИКО ЗНАТЕ О ЕВРОПИ?

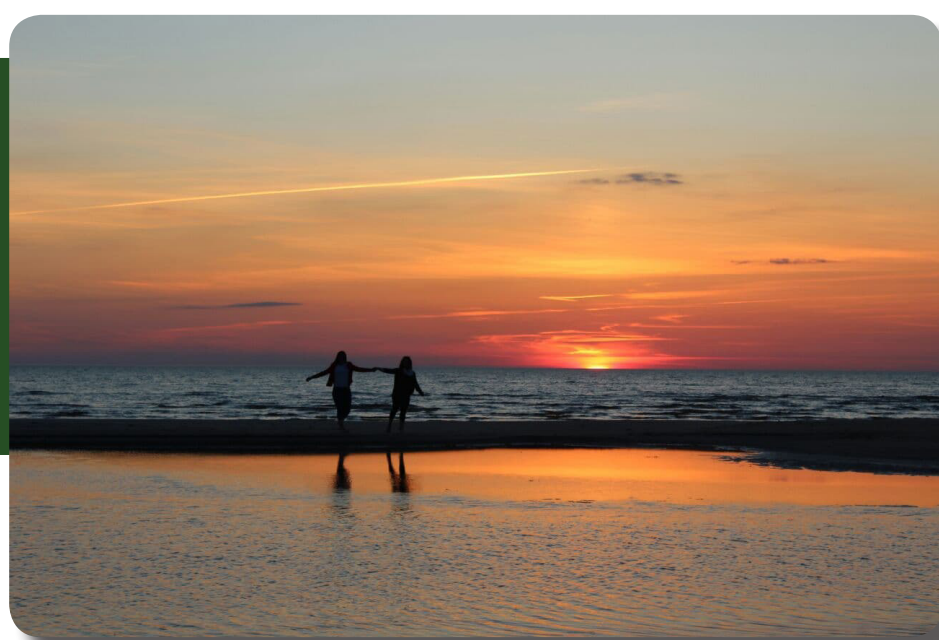

1. Летонски назив за једну реку је Даугава а руски је?
2. Други највећи гејзир у Европи поред Гејзира?
3. Планинска област југоисточно од Сарајева назива се?
4. Поред француског језика којег говоре Валонци, који се још језик говори у Белгији?
5. Група острва којој припада острво Санторини?
6. Највећи национални парк у Европи?
7. Највиши врх Украјине?
8. Највиши врх Велике Британије?
9. Највиши врх Пољске, налази се у Северним Карпатима?
10. Најдужа река Западне Европе (1013 km)?

Милица Росић

Решења: 1. Западна Двина; 2. Строкур; 3. Лаара
 Јутиц Ва; 7. Говерла; 8. Бен Невис; 9. Риси; 10. Висока Босна; 4. Фламански; 5. Киклади; 6.

Решења: Пираносаурус Рекс, Аустралиопитекус, Курвиметар, Кратер, Панчијева оморика, Ружа ветрова, Платан, Астурја, Изохипсе, Плиоцен, Прекамбрија, Карта, Могаши, Хебриди, Тимор, Јилад, Раб, Лајота, Пинд, Ереник, Сталатит, Археоптерикс, Птересија, Терисгаташа;

Универзитет у Београду

ГЕОГРАФСКИ ФАКУЛТЕТ

ТУРИЗМОЛОГИЈА

Знање за путовање

ДЕМОГРАФИЈА

Популација је наша занимација

ГЕОГРАФИЈА

Права страна света

ГЕОПРОСТОРНЕ ОСНОВЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

О здрављу и изгледу Земље бринемо ми!

ПРОСТОРНО ПЛАНИРАЊЕ

Једина школа планирања у Србији

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

91

БЕОГРАДСКИ географски лист : часопис
студената Географије / главни уредник Марко
Ланговић. - 2014, бр. 1- . - Београд :
Географски факултет, 2018- (Београд :
Планета Принт). - 30 cm

ISSN 2335-0768 = Београдски географски лист
COBISS.SR-ID 208303884

